

OD MIGRACIJE DO DEPORTACIJE

Prilozi kritičkoj analizi politike prema
romskim migrantima i migrantkinjama u Evropi

Uredio Vladan Jeremić

IMPRESSUM

Publikacija:

Od migracije do deportacije
Prilozi kritičkoj analizi politike prema romskim migrantima i migrantkinjama u Evropi

Izdavač:

Rosa Luxemburg Stiftung
Regionalna kancelarija za jugoistočnu Evropu
Gospodar Jevremova 47, Beograd, Srbija

Urednik:

Vladan Jeremić

Urednički savet:

Boris Kanzleiter, Dejan Marković

Autorke i autori tekstova:

Chachipe a.s.b.l., Cornelia Ernst, Andreas Guidi, Lorenz Krämer, Manuela Kropp,
Dejan Marković i Anna Striethorst

Fotografije:

Vladan Jeremić i Rena Rädle

Prevod, lektura i korektura:

Aleksa Golijanin, Milica Jeremić

Dizajn:

Ana Humljan

Priprema za štampu:

Dejan Dimitrijević

Štampa:

Pekograf, Beograd, novembar 2012. godine

Tiraž:

600

Publikacija „**Od migracije do deportacije – prilozi kritičkoj analizi politike prema romskim migrantima i migrantkinjama u Evropi**“ nastala je u sklopu projekta i okruglog stola koje zajednički organizuju **Romski edukativno kreativni centar** i **Rosa Luxemburg Stiftung kancelarija za jugoistočnu Evropu**, pod naslovom: „Prava Roma povratnika u Srbiji – problemi, potrebe i rešenja“, a koji se održava od 8–11. novembra 2012. godine u Beogradu.

Fotografije objavljene u ovoj publikaciji nastale su od 2009. do 2012. godine, a prikazuju socijalne proteste i borbe do kojih je došlo zbog rušenja romskih naselja u Beogradu.

Imenice u tekstovima pisane u muškom rodu se odnose i na ženski rod. Stavovi autorki i autora tekstova ne moraju biti nužno i stavovi Rosa Luxemburg Stiftung.

Urednik se zahvaljuje autorkama i autorima tekstova kao i kolegicama i kolegama iz Rosa Luxemburg Stiftung Southeast Europe: Kseniji Forca, Bojanu Hajdinjaku, Ljubici Paleček i Ani Veselinović.

Foto na koricama:

Protest solidarnosti protiv deportacije Roma iz Francuske u Rumuniju i Bugarsku, Beograd, 2010.

OD MIGRACIJE DO DEPORTACIJE

Prilozi kritičkoj analizi politike prema
romskim migrantima i migrantkinjama u Evropi

Uredio Vladan Jeremić

**ROSA
LUXEMBURG
STIFTUNG**
SOUTHEAST
EUROPE

Beograd, 2012

SADRŽAJ

- 7 Predgovor**
Vladan Jeremić
- 13 Evropska imigraciona politika – uvek ista priča**
Cornelia Ernst / Lorenz Krämer
- 25 Migracije Roma u Evropskoj uniji: etnička manjina kao domen evropske politike**
Manuela Kropp / Anna Striethorst
- 45 Romski azilanti u Evropi: problem dezintegracije socijalnih prava**
Andreas Guidi
- 63 Readmisija i deportacija u Srbiju**
Dejan Marković
- 73 Srbija: vizna liberalizacija po svaku cenu?**
Chachipe a.s.b.l.
- 96 Biografije**

PREDGOVOR

Vladan Jeremić

Veliki broj romskih zajednica živi na ekonomskoj i društvenoj margini već vekovima. Danas, na periferiji Evrope, one su još ugroženije usled katastrofalnih posledica ekonomske krize. Evropska unija intenzivira restrikcije protiv pre-karnih migrantskih radnika i radnica, kao i prema azilantima i azilantkinjama iz ratom zahvaćenih i postratnih regiona i država. Mogućnost ponovnog uvođenja viznog režima je mera pretnje zemalja Evropske unije, usmerena na zemlje periferije, a kao razlog za vraćanje viznog režima navodi se problem „ilegalnih migranata“ ili „lažnih azilanata“, koji dolaze u zemlje Evropske unije.

Učestali napadi na romske zajednice su posledica jačanja i konsolidacije desnice, koja koristi ekonomsku krizu za populističke promocije svog rasiističkog i antimigrantskog delovanja. Brutalno rušenje romskih i migrantskih naselja, te njihova deportacija iz Francuske tokom 2010. godine, zatim višegodišnji teror koji se sprovodi u Mađarskoj nad lokalnom romskom zajednicom od strane ultra-nacionalističkih formacija, obično imaju podršku državnih institucija. U Srbiji i Bugarskoj su učestale organizovane nasilne akcije prema romskoj populaciji od strane većinskog stanovništva. Ekstremno siromaštvo, sveobuhvatna socijalna isključenost i segregacija, čine situaciju u kojoj se danas nalazi veliki broj Roma i Romkinja u Srbiji.

Cilj publikacije „Od migracije do deportacije – prilozi kritičkoj analizi politike prema romskim migrantima i migrantkinjama u Evropi“ jeste da razmotri pomenutu problematiku kroz poziciju leve politike, pomoću inicijalnog mapiranja legislativnih okvira i analize političkog konteksta u kojem se nalaze romski i drugi migranti i migrantkinje u Evropi. Fokus je stavljen na kritiku prakse prisilnih deportacija, na osnovu Sporazuma o readmisiji između Nemačke i Srbije. Kritičkom analizom pravnih mehanizama isključivanja, koje koristi birokratski aparat Evropske unije, stvara se preduslov za

razumevanje i prepoznavanje tih komplikovanih procedura, a ovoj politici ekskluzije treba suprotstaviti konstruktivnu alternativu.

Poslanica Evropskog parlamenta **Cornelia Ernst** i politikolog **Lorenz Krämer** u tekstu „Evropska imigraciona politika – uvek ista priča“, zaključuju da je pitanje položaja imigranata na tržištu rada pravo polje delovanja za levicu. „...Cilj mora biti potpuna ravnopravnost neevropskih radnika i njihovih nemačkih kolega. To je jedini način da se spreči da imigrantski radnici dođu u situaciju nepravredne konkurencije u odnosu na one domaće. Ravnopravnost je odlučujuća u svakom pogledu. Tek kada imigrantski radnici steknu pravo na jednaku platu, na isto radno vreme i kada se ne budu mogli ucenjivati, biće moguće sprečiti da se ljudi okreću jedni protiv drugih. Tek tada se imigranti više neće moći iskorišćavati kao izgovor za smanjivanje nadnica ili pogoršavanje radnih uslova. Prema tome, jednaka prava na radnom mestu jesu preduslov za slobodniji imigracioni zakon, u pozitivnom smislu – kako na evropskom, tako i na nacionalnom nivou. Posvećenost Evropi otvorenih granica, koja se ne zatvara iza bodljikave žice i FRONTEXa, mora se reflektovati na svim nivoima.“

Tekst **Manuele Kropp** i **Anne Striethorst** „Migracije Roma u Evropskoj uniji: etnička manjina kao domen evropske politike“, istražuje uzroke povećane migracije Roma i Romkinja unutar Evropske unije, kao i kontekst političkih i pravnih tenzija u kojem se taj problem mora sagledati.

Članak **Andreasa Guidia** nastao je tokom njegovog boravka u Beogradu, u svojstvu praktikanta Rosa Luxemburg Stiftung. „Romski azilanti u Evropi: problem dezintegracije socijalnih prava“, pokušava da istraži kontroverzne strane novije nemačke migracione politike, u kojoj se prepoznaje obrazac društvenog isključivanja, u kojem i Srbija igra aktivnu ulogu. Studija slučaja iz Beograda, opisuje kako ekonomska dinamika i finansijski interesi pogađaju mnoge romske porodice koje žive u naseljima Novog Beograda, potiskujući ih iz grada, gde ostaju bez ikakve socijalne zaštite i često bez ijedne druge opcije osim da napuste zemlju.

Sledeći prilog, koordinatora projekta Romskog edukativno kreativnog centra i politikologa iz Beograda, **Dejana Markovića**, „Readmisija i deportacija u Srbiju – readmisija lica koja su područje Republike Srbije napustila tokom devedesetih godina i u Zapadnoj Evropi i Skandinaviji zatražila azil“ govori o surovoj realnosti deportacije ljudi iz Nemačke u Srbiju.

Članak organizacije **Chacipe** donosi pregled mera preduzetih od strane balkanskih zemalja, koje su usledile nakon pritiska EU. Izveštaj se fokusira na one mere koje imaju najneposrednije posledice po stanovništvo. U njemu je naglašena veza između intervencije EU i domaćeg odgovora u zemljama Balkana, a razmatra se i odgovornost Evropske unije u kršenjima ljudskih prava koja su zatim usledila. Objavljeni tekst je odlomak iz publikacije „Selective Freedom – The visa liberalization and restrictions on the right to travel in the Balkans“, sa fokusom na slučaj Srbije i pod naslovom, „Srbija: vizna liberalizacija po svaku cenu?“.

Protest zbog rušenja romskog naselja kod Belvila, april 2009, Beograd. /
Protest against the eviction of the Roma settlement at Belville, April 2009, Belgrade.
(Inscription on the banner: "Help, we are in danger, we are refugees from Kosovo,
victims of ethnic cleansing.").

ROŽENI SMO
SA KOSOVA
SE VRŠI
SČETJE

EVROPSKA IMIGRACIONA POLITIKA – UVEK ISTA PRIČA¹

Cornelia Ernst / Lorenz Krämer

Kada se u evropskom kontekstu raspravlja o imigraciji, obično se brzo pojavi naziv FRONTEX. Migracija se često spominje u istom dahu kao „ilegalna“ i „ilegalna imigracija“ – izraz je nedvosmislen – protiv koje se treba boriti. To je tačka u kojoj FRONTEX, agencija za zaštitu granica EU, stupa na scenu. I to je paradigma restriktivnog pristupa evropske politike prema migraciji.

U isto vreme, imigraciona i azilantska politika EU deluje sasvim pristojno – makar na papiru. U toj oblasti EU je ustanovila ceo niz subvencionih mehanizama, kao što su fond za izbeglice, fond za integraciju i na kraju, ništa manje važan, opšti program „Solidarnost i upravljanje migracionim tokovima“ (Solidarity and Management of Migration Flows, SOLID).² Ipak, njihovi budžeti se koriste na bezbroj načina, tako da se njima može finansirati čak i postavljanje bodljikave žice na pograničnim utvrđenjima. Pored toga, zajed-

1 Ovaj tekst je objavljen u žurnalu Transform! – european journal for alternative thinking and political dialogue, transform (Transform! - evropski žurnal za alternativno mišljenje i politički dijalog), Transform, Brisel, 2012, broj 10/2012, str. 196-203, <http://transform-network.net/uploads/media/2012-10-engl-journal.pdf> (10. 10. 2012.)

2 Website Evropske komisije, na engleskom, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/financing/fundings/index_en.htm, donosi pregled budžeta za unutrašnja pitanja. (10. 10. 2012.)

no s Plavom kartom,³ tu je i evropsko pravilo koje omogućava radnicima iz zemalja van EU da nađu zaposlenje, dok se drugi zakoni o legalnoj imigraciji nalaze u pripremnoj fazi ili su usred zakonodavne procedure, zaglavljani negde između Evropskog parlamenta i Evropskog saveta, u svom prvom ili drugom nacrtu. Isto važi i za azilantsku politiku. Između 2002. i 2005. utvrđena su minimalna evropska pravila za pojedinačne azilantske sisteme, pored kojih uporedo postoje i takvi ostaci kao što su Vanredna direktiva za privremenu zaštitu,⁴ što je bila reakcija u sferi azilantske politike, na rat na Kosovu 1999, ili projekat za preseljenje, kojim se ljudima realno i trajno sprečenim da se vrate u svoje domovine dopušta da do daljeg ostanu u Evropi.

Na to se kritički može odgovoriti da je nemoguće govoriti o nekoj zajedničkoj imigracionoj politici, a kamoli o nekoj evropskoj azilantskoj politici. Iako postoje pojedinačni instrumenti, njihov domet je ograničen, međusobno su sukobljeni, nisu obavezujući za države članice i zato predstavljaju tek pokušaj da se, tu i tamo, nešto pokrpi. Neko bi mogao reći da se taj krpež nikako ne može nazvati zajedničkom evropskom politikom ili evropskim sistemom.

Neki primeri to dobro ilustruju: Plava karta važi samo za „visoko kvalifikovane“ osobe i izričito ne za ljude koji su tražili azil ili kojima je on već odobren. Pomenuta direktiva o privremenoj zaštiti do sada nije primenjena nijednom, zahvaljujući zahtevu Saveta ministara da se usvoji rezolucija u kojoj se konstatuje pojava „masovnog priliva“. Tek tada se izbeglice mogu raspodeliti među različitim državama. Minimalni uslovi za evropski sistem azila, podeljeni u tri direktive,⁵ trenutno se revidiraju.⁶

3 Direktiva Saveta Evrope od 25. maja 2009, 2009/50/EC, o uslovima za ulazak i boravak državljana trećih zemalja, koji ispunjavaju uslove za dobijanje visokokvalifikovanih poslova.

4 Direktiva Saveta Evrope od 20. jula 2001, 2001/55/EC, o minimalnim standardima za odobranje privremenog zaštite, u slučaju masovnog priliva izmeštenih osoba i o merama za promovisanje uravnoteženih napora između država članica u prihvatanju takvih osoba i pratećih konsekvenci.

5 To su sledeće direktive: Direktiva Saveta Evrope 2004/83/EC, od 29. aprila 2004, o minimalnim standardima za kvalifikacije i status državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva koje kao izbeglice ili u drugom svojstvu traže internacionalnu zaštitu, i o sadržaju odobrene zaštite; Direktiva Saveta Evrope 2003/9/EC, od 27. januara 2003, o postavljanju minimalnih standarda za prihvatanje tražilaca azila u državama članicama; Direktiva Saveta Evrope 2005/85/EC, od 1. decembra 2005, o minimalnim standardima i proceduri u državama članicama za odobranje ili oduzimanje izbegličkog statusa.

6 U međuvremenu je došlo i do određenog napretka u pogledu procedure. Revizija direktive „minimalnih zahteva“ i Dablinskog sporazuma (vidi ispod) gotovo da je završena. Kako bilo, postignuti politički dogovor je daleko od zadovoljavajućeg. Ključne stavke su neuspeo pokušaj da se ukine osnovni princip Dablinskog sporazuma, kao i zatvaranje azilanata/kinja.

Zvanični razlog u sva tri slučaja je sledeći: direktiva sadrži suviše neodređenih fraza i tako državama članicama ostavlja suviše prostora za manevrisanje u njihovoj primeni. Ili, drugim rečima: države članice definitivno nisu obavezne da primene određeni minimalni standard.

Ta situacija je posledica restriktivne paradigme koja podupire evropsku pograničnu, azilantsku i imigracionu politiku. „Blokiranje“ imigracije je prisutno kod svih odlučujućih faktora imigracione politike. Ta politika je brižljivo vezana za ustavne temelje, a u svom sadržaju ispletena kao crvena nit koja se provlači kroz sve linije evropske imigracione politike.

Pogranična kontrola, azil, imigracija – Lisabonski sporazum

Jedan osvrt na sporazum, glavni zakon EU, otkriva nadležnost EU u nekim oblastima, ali i njene granice. Sporazum o funkcionisanju Evropske unije,⁷ kako se zvao prethodni Sporazum EU, pre nego što je Lisabonski sporazum stupio na snagu, određuje političke oblasti u kojima EU ima nadležnost; on utvrđuje njen domet i procedure za donošenje zakona. Ovde su važni Članovi 77–80 Sporazuma o funkcionisanju Evropske unije. Oni se odnose na pograničnu kontrolu (Član 77), azil (Član 78) i imigraciju (Član 79), i obavezuju EU na solidarnost i pravednu raspodelu odgovornosti u tim oblastima među državama članicama (Član 80). Restriktivni stav EU prema imigraciji vidi se već u tim članovima: imigracija i azil su pitanja koja se pre i iznad svega stavljaju u kontekst pograničnog režima – to je glavna poruka.

Član 77 obavezuje EU da za cilj uzme zajedničku upravu nad spoljnim granicama i ukidanje pogranične kontrole unutar EU. S jedne strane, taj član pruža zakonsku osnovu za ukidanje pogranične kontrole u 22 od 27 država članica i predstavlja takozvanu Šengensku pravnu tekovinu (Shengen *acquis*); s druge strane, pruža osnovu za uspostavljanje agencije za pograničnu kontrolu FRONTEX, jedan od simbola „Tvrđave Evrope“ *par excellence*. Ako se ima u vidu nedavna reforma mandata FRONTEX – koji je stupio na snagu 2011. – onda je očigledno da su skoro svi uslovi tog člana ili ispunjeni ili na putu da budu ispunjeni.

Kada je reč o Članu 78, situacija je potpuno drugačija. Prema odredbama tog člana, EU treba da razvije zajednički azilantski sistem, koji bi podrazumevao

⁷ Official Journal of the European Union (Zvanično glasilo Evropske unije) C 115, od 9. maja 2008, str. 47ff.

i azilantski status priznat širom Evrope. „Evropski azilantski sistem“, koji je prethodno formiran na osnovu tog člana, sastoji se od tri direktive o minimalnim standardima u pristupu tražiocima azila, zatim od kontroverzne Dablinke uredbe,⁸ koja određuje koja je država odgovorna za razmatranje zahteva za azil i direktive o privremenoj zaštiti. U poređenju sa Članom 77, ishod je prilično tanak: kao rezultat evropske nadležnosti u oblasti azila dobili smo tri nedovoljna zakona, čija se revizija stalno odlaže zbog raznih teškoća, pored uredbe iz Dablina, omražene među južnim država članicama i hvaljene u Nemačkoj i severnim evropskim zemljama, kao i hitnu direktivu koja ne sadrži nikakve konkretne kriterijume za svoju primenu. U tom pogledu, put koji vodi ka jednoobraznom evropskom azilantskom statusu i dalje je veoma dugačak.

Samo jedna klauzula iz Člana 78 ima neki značaj u okviru evropske politike. Prema paragrafu 2 g, koji se bavi „upravljanjem prilivom ljudi koji traže azil“, dopušta se saradnja s trećim zemljama (van EU). Svrha je sprečavanje da izbeglice uopšte dođu u Evropu i tamo zatraže azil. Umesto toga, ljudi treba prvo da prođu kroz selekciju i da aplikacije za azil popune dok su još u svojim zemljama. Tako se mogu finansirati i pogranične postaje, obuka i oprema za službenike pograničnih patrola u trećim državama, što se obično radi sa sredstvima iz fonda za izbeglice ili SOLID.

Sva ostala nadležnost EU u pogledu imigracione politike izvire iz Člana 79. Prema tom članu, svrha evropske imigracione politike jeste „efikasno upravljanje prilivom imigranata“, „u svim fazama“, kao i „unapređivanje mera za borbu protiv ilegalne imigracije i trgovine ljudima“. Pored toga, član propisuje nadležnost EU u određivanju uslova za ulazak i prava državljana trećih država koji legalno borave u EU, zatim u pitanju „ilegalne imigracije (...) uključujući i deportaciju“, kao i u borbi protiv trgovine ljudima. Ipak, u imigracionoj politici, presudno je znati u čemu EU nema nadležnost: prema paragrafu 5, svaka država članica zadržava pravo da odredi broj ljudi iz trećih država kojima će izdati radne dozvole. U svakom slučaju, evropske zemlje imaju poslednju reč kada na dnevni red dođe pristup tržištu rada. Samim tim, nije moguća jednoobrazna evropska regulacija, koja bi države članice obavezala da svoja tržišta rada učine otvorenim za imigrante. U toj stvari, svi evropski zakoni se ograničavaju na to da državama članicama pruže samo zakonski okvir – to da li će se ga države upotrebiti, ne zavisi od njih.

8 Uredba Saveta Evrope (EC) No 343/2003, od 18. februara 2003, utvrđuje kriterijume i mehanizme kojima države članice postaju odgovorne za ispitivanje aplikacija za azil podnetih u nekoj državi članici od strane državljana treće zemlje.

Imigracija kao pretnja

Tema koja se stalno sreće u dokumentima EU, jeste da imigracija, generalno i u načelu, predstavlja rizik, opasnost za naše društvo, javni red i zdravlje.

Prema tome, prvi cilj je takozvana odbrana od imigracije. Sve u svemu, imigracija je nepoželjna – to je glavni ton evropske migracione politike. Iz humanitarnih razloga treba dopustiti neke izuzetke za izbeglice, dok se iz ekonomskih razloga mogu razmotriti neki izuzeci kada je reč o određenim kategorijama radne snage. Upadljivo je da skoro svi evropski instrumenti nastoje da odobre pristup ljudima sa kratkoročnom perspektivom. Bez obzira da li je reč o privremenoj zaštiti, sezonskom poslu ili Plavoj karti, načelo „dokle god je potrebno, što je moguće kraće“ svojstveno je svim tim direktivama. Tome se pristupa tako pomno da se sezonskim radnicima mogu odobriti dozvole za boravak na nekoliko godina ili im se obećava privilegovan tretman u narednoj godini pod uslovom da EU napuste na vreme. Poruka je sasvim jasna: dolazak – da, pod određenim uslovima, ostanak – ne.

Jedini instrument osmišljen iz dugoročne perspektive jeste onaj za preseljenje, ali i njegovo stvaranje se tek planira. On se odnosi na izbeglice za koje se može očekivati da se nikada neće vratiti u svoje domovine. Njima se odobrava stalni boravak i, normalno, izgledi za dobijanje državljanstva u njihovoj novoj domovini. Ali, opet je simptomatično da, između svega ostalog, baš taj program EU za preseljenje blokira Evropski savet, to jest, predstavnici država članica, već više od godinu dana.⁹

Između ideje o odbrani, s jedne strane, i privremenih izuzetaka s druge, uspostavlja se oblast političkih tenzija. Zakonodavna tela EU pokušavaju da se tim problemom bave tako da se istovremeno bore protiv imigracije i upravljaju njome, po načelu „zavadi pa vladaj“. Ishod je specifični zakonski okvir, specifična pravila za svaku posebnu grupu imigranata. Najupadljivija razlika je ona između izbeglica i ostalih imigranata. Ta razlika nije samo nepogrešivo naglašena u frazama zakona. Izbeglice koje stižu u EU ispituje FRONTEx, upravo na osnovu te razlike. Samo osoba koja beži kao meta progona od strane državnih vlasti u svojoj zemlji porekla jeste legitimna izbeglica: osobe koje beže „samo“ zbog nedostatka bilo kakve ekonomske budućnosti, potpuno su lišene tog legitimiteta.

9 Program preseljenja je u međuvremenu usvojen i stupio je na snagu 31. marta 2012, nakon što je bio objavljen u zvaničnom žurnalu (Official Journal of the European Union) prethodnog dana: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:092:0001:0003:EN:PDF> (10. 10. 2012.)

Koliko je teško održati tu razliku moglo se videti prvih meseci 2011. u oblasti Mediterana. Prilikom obilaska italijanskog ostrva Lampeduza u maju 2011, prisustvovali smo iskrcavanju 1.700 izbeglica. Većina tih ljudi, poreklom iz raznih afričkih i azijskih zemalja, došla je iz Libije, u kojoj su nekoliko godina živeli i radili, da bi onda pobjegli od građanskog rata koji nije bio njihova stvar. Izgubili su svoje poslove i stanove i stigli samo sa najosnovnijim stvarima – neki su sa sobom imali male zavežljaje, neki čak ni toliko. I da li su onda ti ljudi legitimni tražioci azila? Najzad, među njima praktično nije bilo državljana Libije, tako da su mnogi mogli odmah biti deportovani u svoje zemlje porekla. Za razliku od Tunižana, koji su stigli u isto vreme i koji su takođe pobjegli „samo“ zbog nedostatka ekonomskih izgleda u svojoj domovini, ovi prvi su bili srećne ruke i odobren im je privremeni boravak.

Ali, tu su i razlike među drugim grupama imigranata. Plavu kartu za rad u EU dobijaju visokokvalifikovani i kvalifikovani radnici. Uskoro će biti doneto i nekoliko sličnih propisa za sezonske radnike i radnike i službenike koje u EU šalju multinacionalne kompanije.¹⁰ Sva tri instrumenta treba da sadrže specifične propise u pogledu trajanja dozvole za boravak, prava na posete i ujedinjavanje porodica, itd. I dok je s jedne strane prisutan trend ka harmonizaciji cele EU, u oblasti imigracione politike situacija je potpuno suprotna, sa imigrantima koji se dele u manje grupe, kojima se onda odobravaju različita prava.

Svim tim propisima je zajedničko to što su međusobno isključivi. Osobe koje su tražile azil ili ga dobile, ne mogu da apliciraju za Plavu kartu. Osobe koje dolaze iz neke treće zemlje i koje su u braku sa osobom sa državljanstvom EU, takođe su isključene, zato što nema garancija da će na osnovu takvog braka dobiti radnu dozvolu.

Cirkularna imigracija

Kada je reč o šansama za ulazak u EU zbog posla, EU se oslanja – što zapravo nije novost – na koncept takozvane cirkularne imigracije. To znači da se ljudima koji ispunjavaju neophodne uslove dopušta da dođu u EU i tamo rade, samo zato da bi posle nekoliko godina morali da se vrate. I Plava karta i planirana direktiva o sezonskim radnicima i službenicima koje u EU šalju

¹⁰ Predlozi i dalja procedura mogu se naći na ove dve web adrese: [http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2010/0210\(COD\)&l=en](http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2010/0210(COD)&l=en) (10. 10. 2012.) i [http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2010/0209\(COD\)&l=en](http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?reference=2010/0209(COD)&l=en) (10. 10. 2012.)

njihove kompanije, jasno počivaju na tom konceptu i dopuštaju vremenske raspone između tri i pet godina.

EU se pridržava ove strategije, iako se sam koncept cirkularne imigracije pokazao kao neuspešan. Barem je to ono što nam je iskustvo u mnogim EU zemljama, pa i u Nemačkoj između ostalog, pokazalo. Razlog za to je relativno jednostavan: mnogi ljudi se nikada ne vrate. Evropska komisija je upoznata sa ovim problemom. To je razlog zbog kojeg će i sezonski radnici iz trećih zemalja ubuduće biti motivisani obećanjem radne dozvole na još dve godine, kako bi kasnije napustili EU na vreme. U protivnom biće suočeni sa mogućnošću da im se ta dozvola ili viza kasnije ne odobre. Drugi razlog zbog kojeg je cirkularna imigracija propala kao koncept je sledeći: pretpostavka da će imigranti ostati samo na kratko je obično služila kao razlog da se ne ulaže poseban trud na njihovu integraciju u društvo. Ukoliko oni ostanu u zemljama EU samo na kratko, onda nije potrebno ulagati poseban napor u njihovo zbrinjavanje i odomaćivanje u novoj zemlji.

Ozbiljna je greška stavljati evropske instrumente za legalnu imigraciju u istu ravan s tim idealom. Kao i ranije, to će samo poslužiti kao izgovor za izostanak napora u pravcu integracije i sprečiti uspostavljanje ravnopravnosti pred zakonom između imigranata i državljana EU. Još nešto se mora imati u vidu: ako postoji obaveza da se napusti zemlja, to podrazumeva kontrolu. Cena te kontrole je visoka – ne samo u finansijskom pogledu. Već sada, vođenje posebnih baza podataka, kao što su SIS¹¹, VIS¹² i EURODAC¹³, o osobama kojima su izdate vize, koje su legalno prešle granicu i aplicirale za vizu i koje se inače nadziru širom Evrope, košta mnogo miliona evra godišnje; ti troškovi su povećani opsežnim razvojem Šengenskog informacionog sistema druge generacije (SIS II), čija cena već godinama raste. Takva kontrola će zahtevati policajce i pogranične službenike. To znači ili da se troškovi za bezbednosne organe moraju povećati ili da u drugim oblastima neće biti dovoljno službenika. Na kraju, ali ništa manje važno, cena će uticati i na našu slobodu. Kada se SIS II i slični sistemi stave u pokret, imigraciono i emigraciono ponašanje državljana EU moći će da se kontroliše bez posebnog dodatnog napora. Oni

11 Šengenski informacioni sistem sadrži informacije o osobama koje treba da budu izručene, za kojima je raspisana poternica, ili koje se sumnjiče za različite zločine, kao i informacije o određenoj ukradenoj ili izgubljenoj robi.

12 Vizni informacioni sistem sadrži informacije, uključujući i biometriju u vezi sa apliciranjem za zemlje Šengena.

13 Baza podataka koja sadrži otiske prstiju osoba koje su aplicirale za azil u EU.

koji misle da su ta strahovanja preterana, treba da se prisete da do pre nekoliko godina nikome u Evropi nije palo na pamet da prikuplja i analizira podatke o svim putnicima sa svih letova u EU. Predlog koji se bavi upravo time ovog časa se razmatra u Evropskom parlamentu.¹⁴ To samo pokazuje da prikupljanje podataka koje je do skora izgledalo kao vremenski suviše zahtevno ili besmisleno, za svega nekoliko godina može postati stvarnost.

Imigracija kao pretnja, diskriminacija imigranata od strane zakona, cirkularna imigracija – to su pitanja gde levica treba delovati u odbrani ljudskih prava i borbi protiv ksenofobije, islamofobije i rasizma. Ne može se preterati sa ponavljanjem sledećeg: imigracija nije pretnja za naše društvo; ona je uzajamno obogaćujuća. Azilantski zakon, koji priznaje samo proganjanje od strane države i rat kao razloge za odobravanje azila, ignoriše najčešće razloge za bekstvo. Od najveće je važnosti delovati protiv svake diskriminacije imigranata pred zakonom i zalagati se za inkluzivni pristup, nasuprot metodi stvaranja zakonskog okvira za svaku pojedinačnu malu grupu.

Nije jasno zašto ljudi koji dolaze u Evropu ne bi mogli da promene svoju kategoriju. Zašto podizati zakonske barijere za ljude koji traže privremenu zaštitu u Nemačkoj, na primer, i tako im onemogućiti dugoročni boravak i radne dozvole, što bi u svakom slučaju bilo bolje? Takav korak vremenom ne bi samo poboljšao finansijski položaj tih ljudi i smanjio pritisak na budžet; to bi njemu ili njoj donelo i više prava. Isto važi i za sve „ilegalne strance“. Ako se problemima u tom kontekstu priđe ozbiljno, prvi korak bi morao biti odobravanje boravka, što podrazumeva da oni u kojima je reč mogu sami da zastupaju vlastite interese.

Uobičajeni razlog zašto se kategorije ne mogu menjati jeste da bi svaka druga praksa podstakla zloupotrebu azilantskog sistema, što je takođe i razlog zašto se evropski instrumenti za legalnu imigraciju mogu primeniti samo u zemlji porekla. Time se cilja na obeshrabrivanje svakog pokušaja dobijanja prava na privremeni boravak i ilegalno snalaženje posle toga. S našeg stanovišta, problem je upravo ta ilegalnost, koja pogađa ne samo one direktno zainteresovane već i društvo u celini. U poređenju sa štetom koju izazivaju eksploatacija imigranata i nedostatak mreže socijalne sigurnosti, pozivanje na zloupotrebu azilantskog sistema je cinično.

14 Predlog o upotrebi podataka iz Evidencije imena putnika (Passenger Name Record - PNR) zarad prevencije, otkrivanja, istrage i gonjenja terorista i ozbiljnog kriminala, i više informacija u vezi sa tekućom procedurom na: [http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2011/0023\(COD\)](http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2011/0023(COD)) (10. 10. 2012.)

Pored toga, navodno visoka cena azilantskog sistema takođe ne stoji ako argument. Najskuplji faktori su obično smeštaj u kampovima ili čak u zatvorima. Sličnu cenu ima i policijska kontrola, koja je neophodna da bi se sprovele restrikcije prava na slobodno kretanje, kao što je rezidencijalna obaveza u Nemačkoj. Iz te perspektive, najrazumnije bi bilo oblikovati azilantski sistem tako da izbeglicama prosto omogući integraciju u njihovu novu zemlju i tržište rada. Na evropskom nivou, već je započeo jedan novi proces, koji treba slediti. Program preseljenja, koji je započeo kao probni projekat, trebalo bi postaviti kao dugoročan i dosledan program.¹⁵ U svakom slučaju, Evropski parlament je još u maju 2010. usvojio predlog ovoga zakona.¹⁶ Od tada, kao predlog zakona, program čeka na odobrenje Saveta Evrope. Otpor nekih država članica blokira donošenje odluke.¹⁷

Pitanje položaja imigranata na tržištu rada je pravo polje delovanja za levicu u migracionoj debati. Cilj mora biti potpuna ravnopravnost neevropskih radnika i njihovih nemačkih kolega. To je jedini način da se spreči da imigrantski radnici dođu u situaciju nepravedne konkurencije u odnosu na one domaće. Ravnopravnost je odlučujuća u svakom pogledu. Tek kada imigrantski radnici steknu pravo na jednaku platu, na isto radno vreme i kada se ne budu mogli ucenjivati, biće moguće sprečiti da se ljudi okreću jedni protiv drugih. Tek tada se imigranti više neće moći iskorišćavati kao izgovor za smanjivanje nadnica ili pogoršavanje radnih uslova. Prema tome, jednaka prava na radnom mestu jesu preduslov za slobodniji imigracioni zakon, u pozitivnom smislu – kako na evropskom, tako i na nacionalnom nivou. Posvećenost Evropi otvorenih granica, koja se ne zatvara iza bodljikave žice i FRONTEXa, mora se reflektovati na svim nivoima.

15 Vidi pod Komunikacija komisije u vezi sa uvođenjem zajedničkog EU programa preseljenja: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52009DC0447:EN:NOT> (10. 10. 2012.)

16 <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2010-0163&language=EN&ring=A7-2010-0131> (10. 10. 2012.)

17 Vidi fusnotu 9. Ono što je interesantno, konflikt se razvio oko upotrebe Člana 80 TFEU, kao što se i može primetiti u aneksu rezolucije Parlamenta, kada je program preseljenja najzad bio usvojen marta 2012: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0104+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN> (10. 10. 2012.)

Protest solidarnosti protiv deportacije Roma iz Francuske u Rumuniju i Bugarsku, Beograd, 2010. / Solidarity protest against deportation of Roma from France to Rumania and Bulgaria, Belgrade, 2010.

MIGRACIJE ROMA U EVROPSKOJ UNIJI: ETNIČKA MANJINA KAO DOMEN EVROPSKE POLITIKE¹

Manuela Kropp / Anna Striethorst

„Francuska vraća Rome nazad u Rumuniju“, „Romi ‘dobrovoljno’ napuštaju zemlju i vraćaju se u Makedoniju“, „Češki Romi traže azil u Kanadi“ – takvi novinski naslovi iz proteklih nekoliko godina uzastopno su skretali pažnju javnosti na migracije Roma u Evropi. S time povezane debate naglašavaju legalni status migranata. Tako je deportacija rumunskih i bugarskih Roma iz Francuske 2010. pokrenula novu evropsku debatu o pravu na slobodu kretanja u EU. Romi iz Makedonije i Srbije, koji su posle liberalizacije viznog režima emigrirali u EU, postali su predmet debate o „zloupotrebi azila“. Kao reakcija na njihovu emigraciju, u Briselu se razvila intenzivna debata oko ispitivanja osoba na osnovu etničke pripadnosti („etničko profilisanje“), na spoljašnjim granicama EU i oko privremenog vraćanja viznih obaveza za Makedonce i Srbe.²

1 Ovaj tekst je objavljen u žurnalu Transform! – european journal for alternative thinking and political dialogue, transform (Transform! - evropski žurnal za alternativno mišljenje i politički dijalog), Transform, Brisel, 2012, broj 10/2012, str. 173-186, <http://transform-network.net/uploads/media/2012-10-engl-journal.pdf> (10. 10. 2012.)

2 ESI 2011. European Stability Initiative (ESI): Advancing Freedom of Movement in a Populist Age. How the Western Balkans asylum seekers' affair can be resolved, Brussels, 9. jul 2011, Internet publikacija.

U Nemačkoj, kampanja za ljudska prava „Alle bleiben“ („Svi ostaju“) naglasila je položaj Roma iz Kosova, koji su našli utočište u Nemačkoj tokom devedesetih godina, ali kojima ipak nije odobren stalni boravak. Pošto su Nemačka i Kosovo 2009. potpisali sporazum o readmisiji, oni su time zapravo zapretili deportacijom.³ Manju pažnju javnosti privukao je slučaj emigracije Roma iz Češke i Mađarske u Kanadu. Posle brojnih aplikacija koje su Romi podneli za azil, u leto 2009. došlo je do diplomatskog spora između Kanade i EU, pošto je Kanada jednostrano uvela vize za emigrante iz Češke Republike.⁴

Sve te aspekte migracije Roma treba posmatrati paralelno, zato što imaju zajedničke korene. Romi prelaze granice da bi izbegli siromaštvo, diskriminaciju i otvoreno neprijateljstvo. U isto vreme, retorika vlada i medija predstavlja ih kao homogenu grupu; politike eksplicitno usmerene protiv Roma razlikuju se u zavisnosti od njihove zemlje porekla. Uobičajena kategorizacija prema zemlji porekla i legalnom statusu lako zamagljuje one nehotične zajedničke crte. Prema tome, emigraciju Roma u EU iz susednih zemalja trebalo bi posmatrati celovito, u okviru svake debate koja teži političkom rešenju, iako se u ovom članku moramo ograničiti na migraciju Roma unutar Evropske unije.

Migracija Roma imala je za posledicu da njihov položaj postane tema u većini država članica Evropske unije. U isto vreme, postupci pojedinačnih vlada oštro odudaraju od samoproklamovanih vrednosti EU, kao što su sloboda, ravnopravnost i poštovanje ljudskih prava. U svojim zemljama porekla Romi su isključeni, sve češće mete nasilja i žive u krajnjem siromaštvu i stalnoj segregaciji. S druge strane, odredišnim zemljama često nedostaje politička volja da zaštite njihova prava i integrišu ih u svoja društva. Pitanje kako se EU odnosi prema politici svojih država članica u odnosu na Rome, na taj način postaje lakmus test evropskog „prostora bezbednosti, slobode i prava“.

Ovaj članak istražuje uzroke povećane migracije Roma unutar EU, kao i kontekst političkih i pravnih tenzija u kojem se taj problem mora sagledati. Unutar tog konteksta sukoba s politikom odredišnih zemalja zapadne Evrope, detaljnije će biti u francuskom *Affaire des Roms*. Ipak, u središtu pažnje ovog članka nalazi se politika prema Romima Evropske unije: kako se evropske institucije bave migracijom Roma? Šta bi EU morala da uradi da bi garantovala građanska prava Roma u odnosu na države članice?

3 Kropp, Manuela / Striethorst, Anna: 10,000 Roma in Germany to Be Deported to Kosovo. A Cold Welcome, mart 2010, Internet publikacija.

4 Tóth, Judith: The Incomprehensible Flow of Roma Asylum-Seekers from the Czech Republic and Hungary to Canada, novembar 2010, Internet publikacija.

Pozadina migracije Roma

Ako se ima u vidu evropsko pravo na slobodu kretanja, postavlja se pitanje da li je mnogo pozitivniji pojam „mobilnosti“ možda prikladniji u slučaju migracije Roma unutar EU? Da li su Romi samo neki od miliona Evropljana koji se u potrazi za poslom privremeno sele u neku drugu zemlju EU? Ipak, mnogi Romi koriste svoje pravo na slobodu kretanja „s dobrim razlozima za emigraciju i imigraciju“.⁵ Često se sele cele porodice; njihova motivacija je ponekad samo maglovita nada da će kući moći da šalju 40 ili 50 evra mesečno.⁶ Prema tome, želimo da jasno govorimo o migraciji u tom kontekstu, zato što pojam mobilnosti podrazumeva slobodu izbora, koju većina Roma definitivno nema.

Većina od nekih deset miliona Roma iz EU, žive u zemljama srednje i istočne Evrope: u Bugarskoj, Rumuniji, Slovačkoj i Mađarskoj. U Španiji i Francuskoj, Romi tradicionalno takođe čine relativno veliki deo populacije. Zajedno sa Italijom, te zemlje su glavne mete emigranata iz srednje i istočne Evrope, zbog nade u kulturnu i jezičku sličnost i podršku tamošnjih rezidenčijalnih Roma ili onih koji su emigrirali ranije. Migracija u Veliku Britaniju je tek od nedavno dovela do stvaranja značajne romske populacije. Neke zemlje srednje Evrope u isto vreme su zemlje porekla i destinacija romskih migranata.⁷

Početak migracije Roma datira iz devedesetih godina prošlog veka. Posle kolapsa državnog socijalizma, mnogi nekvalifikovani Romi izgubili su radna mesta i prihode u svojim tradicionalnim nišama. Gurnuti tako u krajnje siromaštvo, postali su „najveći gubitnici tranzicije“ u kapitalizmu.⁸ Ako je nezaposlenost među romskim muškarcima u Mađarskoj 1985. grubo odgovarala prosečnoj stopi nezaposlenosti, sada je dostigla 70 procenata. Uporedo sa osiromašivanjem Roma, socijalne borbe oko distribucije i nove definicije

5 FRA 2009. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA): The Situation of Roma-EU-Citizens Moving to and Settling in Other EU-Member-States. Comparative Report, novembar 2009, Internet publikacija, str. 21.

6 Ibid., str. 31.

7 Ipak, tačni podaci o tome koliko Roma trenutno koristi svoje pravo na slobodu kretanja unutar EU nisu dostupni. O osetljivom pitanju sakupljanja podataka i njihove obrade u skladu sa etničkim kriterijumom, videti ERIO 2009..

8 Sigona, Nando / Trehan, Nidhi: Introduction. Romani Politics in Neoliberal Europe, in: Romani Politics in Contemporary Europe. Poverty, Ethnic Mobilization, and the Neoliberal Order, Palgrave Macmillan 2009, str. 1–22.

države i nacije podstakle su ozlojeđenost protiv Roma u zemljama srednje i istočne Evrope.⁹ U protekle dve decenije, usledile su paljevine i drugi oblici nasilja upereni protiv Roma.¹⁰

Te pretnje i odsustvo ekonomske perspektive doveli su do emigracije Roma u zapadnoevropske zemlje EU i Kanadu još tokom devedesetih. U tu svrhu, podnošene su aplikacije za azil, od kojih je većina bila motivisana strahom od rasističkog nasilja. Mediji su o tome prvi put izvestili kada je 1997. nekoliko hiljada čeških Roma otputovalo u Kanadu i tamo zatražilo azil. Godine 2001, nekoliko romskih porodica iz mađarskog sela Zamolj (Zámoly) dobilo je azil u Francuskoj.

Zvanični stav EU i njenih država članica glasi da do migracije Roma dolazi prevashodno iz ekonomskih razloga i to je služilo kao opravdanje za pretežno restriktivnu politiku odobravanja njihovog ulaska. Među merama koje države članice EU preduzimaju da bi smanjile broj aplikacija za azil, nalazi se i „prethodno skeniranje“ na praškom aerodromu, uvedeno na zahtev Velike Britanije, protivno zakonu, ali koje pomaže da se potencijalni tražioci azila identifikuju i odbace.¹¹

Strah država članica EU od povećane migracije Roma postao je odlučujuć faktor u pregovorima oko proširenja EU tokom 2004. U tim pregovorima izgledalo je oportuno insistirati na jačanju ekonomskog i pravnog položaja Roma u pristupajućim zemljama. Za vreme pregovora o pristupanju, romske organizacije su i same videle šansu da prava manjina nametnu kao političku temu – ne samo u pristupajućim zemljama, već i u samoj EU. U svojoj zajed-

9 Sigona, Nando / Trehan, Nidhi: Die Europäische Gemeinschaft und die Roma: Armut, Romafeindlichkeit und Steuerung der Mobilität? Unveröffentlichtes Manuskript, September 2011, p. 3. (The European Community and the Roma: Poverty, Hostility to Roma and Manipulation of Mobility? Unpublished manuscript, septembar 2011, str. 3).

10 Naročito u Mađarskoj, nivo nasilja motivisanog neprijateljstvom prema Romima je visok, pri čemu se on poslednjih godina i povećao. Tokom 2008. i 2009. osam osoba je ubijeno u seriji napada. I u Češkoj Republici stalno se ponavljaju napadi na romska naselja. Tokom septembra 2011, ispred romskih naselja održani su „marševi“, koje je policija jedva zadržala pod kontrolom. Za detalje porasta antiromskog raspoloženja, videti i Amnesty International: Report Hungary 2010; Amnesty International: Report Czech Republic 2010; ENAR, 2010.

11 Guglielmo, Rachel / Waters, Timothy William: Migrating Towards Minority Status. Shifting European Policy Towards Roma, Journal of Common Market Studies, Vol. 43, No. 4, str. 763–785, novembar 2005. str. 773.

ničkoj deklaraciji iz 2003, one su osudile diskriminaciju Roma i zahtevale mere u korist njihove socijalne integracije i političke participacije.¹²

Pitanje je koliko je posvećena pažnja tom pitanju za vreme pregovora o pristupanju EU zaista dovela do poboljšanja životnih uslova Roma. U svakom slučaju, posle ulaska u EU, njihov status se naglo promenio. „Posle pristupanja, EU čije su članice u velikoj meri ograničavale migraciju Roma, sada je u jednom danu morala da primi milion Roma, koji su istovremeno postali njeni državljani i pripadnici njene najveće manjine.“¹³

Od tada, Romi, kao i drugi građani EU, u skladu sa Članom 20 TFEU (Sporazuma o funkcionisanju Evropske unije), imaju državljanstvo EU. Među pravima koja proističu iz tog državljanstva nalaze se i pravilo nediskriminacije, u skladu sa Članom 18 TFEU, kao i pravo na slobodu kretanja, u skladu sa Članom 21 TFEU i Članom 45 Povelje o osnovnim pravima. Prema tim zakonima, državljani EU i članovi njihovih porodica imaju pravo na slobodno kretanje i boravak na teritoriji EU. Godine 2004, evropske institucije su tom pravu dale konkretan oblik, usvajanjem takozvane Direktive 2004/38/EC, o pravu na slobodno kretanje i boravak.

Odbacivanje umesto integracije – politika odredišnih zemalja

Iskustva Roma u migraciji unutar EU veoma se razlikuju. Neka iskustva svedoče o značajnom poboljšanju njihovog ekonomskog položaja i manjem izlaganju rasizmu u njihovim zemljama porekla. Naročito je pristup tržištu rada bio odlučujući u pozitivnim iskustvima migracije: ako Romi mogu da dobiju radna mesta unutar zvaničnog sektora, onda lakše dolaze i do drugih usluga, kao što je, na primer, stanovanje.¹⁴ Drugi su po svom dolasku uvideli da su njihova očekivanja bila suviše optimistička. Ne mogu da nađu posao, gube se u džungli birokratije i njihov položaj često postaje još beznadežniji od onog koji su ostavili za sobom, u svojoj zemlji porekla.¹⁵

U mnogim državama članicama, visoke birokratske barijere sprečavaju pristup beneficijama socijalne zaštite, obrazovanju i javnim servisima. Posledica je domino efekat, tako da mnogi bivaju lišeni svojih osnovnih političkih,

12 Ibid., str. 775.

13 Ibid., str. 777.

14 FRA 2009, str. 7.

15 Ibid., str. 41ff.

ekonomskih i socijalnih prava.¹⁶ U mnogim mestima, primena Direktive o slobodi kretanja i boravka zavisi od nacionalnih vlasti koje nemaju dovoljno znanja, odgovarajuće prakse i iskustva u bavljenju stranim pripadnicima neke manjine.¹⁷ Kampanje informisanja i obuke do sada su se uglavnom sprovodile na nivou civilnog društva.¹⁸

Ponašanje vlasti zavisi i od političkih odluka, koje često nisu u korist Roma. Oni koji donose odluke na nacionalnom i lokalnom nivou ne vide emigraciju Roma kao prirodnu pojavu u ujedinjenoj Evropi, već kao problem i čak kao pretnju. Istraživanje koje su sproveli OSCE i Evropski savet opisuje ilegalno nadgledanje emigranata i narušavanje njihove privatne sfere, nedostatak garancija za ličnu bezbednost Roma i njihovo „etničko profilisanje“ od strane policije.¹⁹

Mere protiv Roma praćene su masivnom političkom retorikom političkih protagonista. S jedne strane, u svojoj retorici oni evociraju užasne scenarije prethodno oslikane u medijima, a s druge i sami podstiču rasistički diskurs. Migracija Roma se sistematično kriminalizuje povezivanjem sa trgovinom ljudima i gangsterskim kriminalom. Poslednjih godina, borba protiv kriminala je evropskim vladama služila kao izgovor, kako za rušenje romskih naselja, kao „legla kriminala“,²⁰ tako i za selekciju državljana EU na osnovu etniciteta, radi njihove deportacije. Skoro bez ikakvog odjeka u medijima, poslednjih godina sprovedene su kolektivne deportacije Roma u Danskoj, Švedskoj, Belgiji i Italiji.

16 Ibid., str. 8ff.

17 Upravo raskorak između legalnog statusa državljanstva EU i krajnjeg siromaštva Roma predstavlja izazov za mnoge vlasti; to ilustruje i primer grada Berlina: kada je u leto 2009. nekoliko rumunskih porodica postavilo šatore u jednom berlinskom parku, bili su nekoliko nedelja sprovedeni kroz razna odeljenja gradske uprave, da bi im na kraju bio ponuđen novac za „dobrovoljni“ povratak u Rumuniju. Pošto nisu bili Nemci, nisu imali pravo na socijalnu pomoć, a kao državljan EU nisu mogli da traže azil i dobiju beneficije od Nemačke.

18 European Dialogue: The Situation of Roma from New Member States of the European Union and the Role of Local Authorities in their Settlement and Inclusion. A Strategic Guide for Directors and Senior Management, jesen 2009, brošura, str. 6f.

19 U izveštaju se navode brojne preporuke za poboljšavanje položaja Roma. Od država članica traži se da organizuju obuku za sprovođenje evropskih zakona i efikasnu primenu antidiskriminacionih pravila. Evropska unija treba da otvori Romsko odeljenje u okviru Evropske komisije, da proširi svoje nadgledanje položaja Roma i da proverava da li evropske politike obezbeđuju migrantima pravo na zdravstveno osiguranje. (Cahn, Claude / Guild, Elspeth: Recent Migration of Roma in Europe, 2nd edition, oktobar 2010, Internet publikacija, str. 83f.)

20 FRA 2009, Amnesty International 2010.

U nekim odredišnim zemljama – naročito u Italiji – prisutan je zabrinjavajući trend razvijanja opšteg „odgovora na romsko pitanje“. Domaći građani romskog porekla i strani Romi se kombinuju i guraju u geta daleko van gradova. Na taj način se razvoj odgovarajućih strategija integracije Roma sprečava i u drugim državama članicama.²¹ Godine 2009, došlo je do velikog negodovanja javnosti kada je italijanska vlada uvela biometrijsku bazu podataka, u kojoj su registrovani otisci prstiju svih Roma koji žive u Italiji.²²

Politika Italije prema Romima i brojni rasistički nasilni napadi na Rome u Italiji i drugim zapadnoevropskim zemljama EU, skreću pažnju na položaj Roma u evropskim razmerama: „Na taj način, posledice proširivanja EU i isključivanja Roma zajedno prete da ugroze ne samo odnos između dve države članice već i osnovno pravo slobode kretanja unutar EU. Svi ti zabrinjavajući događaji naglašavaju često zanemarivanu činjenicu da sistematična diskriminacija Roma i sporadično nasilje odnose prevagu u zapadnoj Evropi i da nisu ograničeni samo na postkomunističke zemlje.“²³

Francuski *Affaire des Roms* kao probni slučaj za slobodu kretanja unutar Evrope

Tokom leta 2010, uz masivnu upotrebu zapaljive retorike, francuska vlada je deportovala skoro 1.000 Roma iz Francuske.²⁴ U isto vreme, porušila je više od četrdeset „neodobrenih“ romskih naselja, samo tokom avgusta 2010. Veliki broj organizacija za zaštitu ljudskih prava je protestovao zbog toga i tražio

21 FRA 2009, str. 9.

22 ERRC 2008. European Roma Rights Centre (ERRC) et al.: Security à la Italiana: Fingerprinting, Extreme Violence and Harassment of Roma in Italy, Report, jul 2008, Internet publikacija.

23 Guy, Will: EU Initiatives on Roma: Limitations and Ways Forward, in: Sigona, Nando / Trehan, Nidhi: Romani Politics in Contemporary Europe. Poverty, Ethnic Mobilization, and the Neoliberal Order, Palgrave Macmillan 2009, str. 23-50.

24 Kao i ostale evropske zemlje, Francuska je sprovodila deportacije iz „humantiranih“ razloga još od 2007, često u kombinaciji sa finansijskom nadoknadom u iznosu od 300 evra po odrasloj osobi i 100 evra po detetu. Posle toga, počelo se sa prikupljanjem biometrijskih podataka deportovanih osoba, u bazu podataka OSCAR, da bi se sprečila „zloupotreba“ finansijskih nadoknada. (Carrera, Sergio / Faure Atger, Anaïs: L'affaire des Roms. A Challenge to the EU's Area of Freedom, Security and Justice, CEPS, septembar 2010, Internet publikacija, str. 5) Broj osoba obuhvaćenih ovim merama dostiže nekoliko hiljada; samo u prvoj polovini 2010, iz Francuske je proterano više od 8.000 rumunskih i bugarskih Roma. Ipak, javni protesti su se pojačali tek kada je Nicolas Sarkozy predstavio masovnu deportaciju kao deo svog populističkog „rata protiv kriminalaca“.

da se Francuska primora da obezbedi više prostora za privremeni boravak Roma u pokretu i garantuje pravo na odgovarajući smeštaj.²⁵

Mere francuske vlade predstavljaju kršenje nekoliko evropskih pravnih normi, pre svega slobode kretanja unutar Evrope: ograničavanje kretanja državljana EU moguće je samo zbog održavanja javnog reda, bezbednosti i zdravlja; nedostatak finansijskih sredstava nije dovoljan razlog za proterivanje. Pored toga, francuska vlada je morala da sledi princip reciprociteta i sprovede ispitivanje pojedinačnih slučajeva. Prema Članu 27 Direktive o slobodi kretanja i boravka i Članu 19 Povelji o osnovnim pravima, kolektivne deportacije su zabranjene – jedini odlučujući faktor može biti samo lično ponašanje date osobe.

Specifičnost tog slučaja bila je i činjenica da je francuska vlada za metu odredila isključivo Rome i tako ih izabrala za proterivanje samo na osnovu njihovog etničkog porekla. Jedno cirkularno pismo, od 5. avgusta 2010, koje je postalo javno, otkrilo je da su se francuske vlasti usmerile na deportaciju „grupe Roma“. Francuska je time narušila evropske zakonske instrumente, koji zabranjuju diskriminaciju na osnovu rasne i etničke pripadnosti.²⁶

Reakcija Evropskog parlamenta bila je odlučna: u odluci od 9. septembra 2010, Evropski parlament je naglasio da su kolektivne deportacije zabranjene na osnovu Povelje o osnovnim pravima i Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Parlament je osudio te mere kao diskriminatorne i protivne Direktivi o slobodi kretanja i boravka, odnosno kao narušavanje evropskih sporazuma.²⁷ Reakcija francuskog ministra za integraciju, Erica Bessona, bila je prosta izjava da će „Francuska nastaviti da vraća nazad državljane EU koji nelegalno borave na francuskoj teritoriji“.²⁸

Viviane Reding, evropska Komesarka za pravdu, prva je primetila da je francuska vlada morala da joj garantuje da će se njene prakse usaglasiti sa zakonima

25 Kropp, Manuela: Abschiebungen von Roma innerhalb und außerhalb der EU, in: Delegation der Linken in der GUE/NGL (Hrsg.): Roma, Es ist Zeit zu handeln, Dezember 2010, Broschüre (Deportations of Roma inside and outside the EU, in: Delegation of the Linke in the GUE/NGL (ur.): Roma, It is Time to Act, decembar 2010, brošura).

26 Carrera, Sergio / Faure Atger, Anaïs: L'affaire des Roms. A Challenge to the EU's Area of Freedom, Security and Justice, CEPS, septembar 2010, Internet publikacija, str. 5.

27 European Parliament 2010. European Parliament: Resolution on the Situation of the Roma and the Free Movement in the European Union, 9. septembar 2010.

28 Carrera, Sergio / Faure Atger, Anaïs: L'affaire des Roms. A Challenge to the EU's Area of Freedom, Security and Justice, CEPS, septembar 2010, Internet publikacija, str. 1

EU i da neće biti usmerene isključivo na Rome. Sve do polovine septembra, stav Komisije bio je ambivalentan; ipak, posle toga, Redingova je izjavila da će pokrenuti spor protiv Francuske zbog narušavanja sporazuma, odnosno, zbog diskriminatorne primene Direktive o slobodi kretanja i boravka.²⁹ Ta promena stava bila je ubrzana objavljivanjem cirkularnog pisma od 5. avgusta. To je za posledicu imalo da francuske vlasti izmene taj cirkularni dopis, uklanjajući eksplicitno pominjanje „grupe Roma“. Na kraju, Evropska komisija nije pokrenula parnicu protiv Francuske, zbog narušavanja sporazuma.³⁰

Godinu dana kasnije, Redingova je *Affaire des Romes* nazvala „znakom za buđenje Evrope“ i naglasila da Evropska komisija „neće oklevati da digne svoj glas ako države članice ispravno ne primenjuju mere koje državljane EU treba da zaštite od proizvoljnog i neprimerenog proterivanja.“³¹ U međuvremenu, u Francuskoj i Italiji je nastavljeno s praksom evakuacije romskih naselja i proterivanjem stranih Roma.

Postupak francuskih vlasti protiv Roma, koji su samo koristili svoje pravo na slobodu kretanja, pokazuje koliko je najveća etnička manjina u okviru EU ranjiva. To pokazuje i koliko toga države članice tek treba da urade da bi pravo na migraciju unutar EU za Rome postalo stvarnost. Nepravедna primena direktive o slobodi kretanja od strane nacionalnih vlasti redovno dovodi do uskraćivanja prava i zahteva, naročito kada je reč o socijalnoj zaštiti, pristupu tržištu rada i prijavi boravka. Evropska unija mora da protiv država članica primeni politiku koja će postići da sve mere o državljanima EU romskog porekla budu u skladu sa načelima i antidiskriminatornom orijentacijom zacrtanim u Povelji o osnovnim pravima.

U *Affaire des Roms*, francuska vlada je dovela u pitanje sposobnost evropskih institucija da nadgledaju primenu zakona EU. I dalje je neshvatljivo zašto

29 Na konferencijama za štampu iz tog perioda, Redingova je izrazila svoje negodovanje zbog netačnih informacija koje je objavila francuska vlada i povukla paralelu sa Drugim svetskim ratom: „Lično sam zgrožena situacijom u kojoj se stiče utisak da se ljudi odstranjuju iz jedne države članice Evropske unije samo zato što pripadaju određenoj etničkoj manjini. To je situacija za koju sam mislila da se u Evropi neće ponoviti posle Drugog svetskog rata.“ (Ibid., 2010, str. 12) I sastanak šefova država i vlada od 16. septembra 2010, bio je zasenjen značajnim kontroverzama oko pitanja prava Roma na slobodu kretanja. Ipak, postupak francuskih vlasti na kraju nije bio formalno osuđen.

30 Ibid., 2010, str. 12.

31 European Commission 2011b. European Commission: Free movement: Determined Commission action has helped resolve 90% of open free movement cases, Brussels, 25 august 2011, str. 2.

Evropska komisija, kao „čuvar sporazuma“, nije pokrenula spor protiv Francuske zbog narušavanja sporazuma. Čak iako ta mera ne bi preokrenula proterivanja koja su bila u toku, ona bi mogla da zaustavi tu praksu i pošalje jasan signal Francuskoj i ostalim državama članicama.

Da bi se ojačala pozicija Evropske komisije u odnosu na države članice, neophodno je razmotriti uvođenje „preventivnih“ mehanizama u sprovođenju evropskih zakona. Nasuprot sadašnjim sporovima zbog narušavanja sporazuma, tako bi se olakšalo trenutno „zamrzavanje“ praksi koje narušavaju načela evropskih zakona.^{32 33}

Migracija Roma i evropska politika

Politika prema Romima je, u najmanju ruku od proširenja EU, ostala važna sfera delovanja za evropske institucije. O tome svedoče i brojne inicijative i izveštaji koji se bave migracijom Roma.³⁴ Praksa evropskih institucija danas uglavnom počiva na uverenju da položaj Roma u Evropi ne odgovara vrednostima Evropske unije i da je EU dužna da odbrani prava Roma, kao državljanina EU, pred državama članicama. Ipak, čuju se i glasovi onih koji upozoravaju da to pitanje ne bi smelo da bude samo evropsko, čime bi se države članice pošteđele odgovornosti.³⁵

Pionirsku ulogu u pružanju podrške Romima imao je Evropski parlament: njegove ranije rezolucije su uporno zahtevale da države članice i Evropska komisija moraju poboljšati položaj Roma, da se oni moraju uključiti u programe EU za strukturalno finansiranje, da se mora povesti borba protiv

32 Značaj takvog mehanizma se otkriva u odnosu na sadašnje neprimenjivanje direktive o slobodi kretanja u mnogim drugim evropskim zemljama. Posle pokretanja spora zbog narušavanja sporazuma u proleće 2011, nekoliko država članica prilagodilo je svoje propise evropskom zakonu, ali Evropska komisija je i dalje insistirala da se najveći nedostaci uočavaju u tri oblasti: imigraciji i boravku članova porodice, uključujući i njihove partnere; izdavanju viza i boravišnih dozvola za članove porodice iz zemalja izvan EU; i u pružanju garancija protiv deportacije.“ (European Commission 2011b. za detalje videti: Carrera, Sergio / Faure Atger, Anaïs: Implementation of Directive 2004/38 in the context of EU Enlargement. A proliferation of different forms of citizenship? CEPS Special Report/April 2009, Internet publikacija, str. 3.)

33 Carrera i Faure 2010. str. 17.

34 Aradau, Claudia et al.: Paradoxes of Citizenship. The Roma, mobility and Europe, Research Project ENACT Enacting European Citizenship, jun 2010, Internet publikacija.

35 ICG 2008. Informal Contact Group: Report of the Meeting of the Informal Contact Group (ICG) of International Organisations and Institutions dealing with issues concerning Roma, Sinti and Travellers, Brussels, 5. decembar 2008. str. 3.

rasizma i segregacije i podići svest o Holokaustu, u kojem je stradalo 500.000 Roma. Pristup Evropske komisije fokusiran je na poboljšanje socijalnog položaja Roma u državama članicama iz srednje i istočne Evrope. U najpoznatije mere Komisije spadaju i Program PHARE za podršku zemljama srednje i istočne Evrope, kao i projekti ostvareni u kontekst takozvane „Dekade Roma“. U njih spadaju i „Fond za edukaciju Roma“, koji ima za cilj integraciju Roma u nacionalne obrazovne sisteme, kao i brojne kampanje protiv diskriminacije Roma.

Sve te mere posredno imaju za cilj i smanjivanje migracije. Migracija se pre svega posmatra kao nepoželjna posledica krajnjeg siromaštva, tako da poboljšanja u matičnim zemljama mogu smanjiti motivaciju za migracijom. Ipak, u programima Evropske komisije i zvaničnim stavovima o položaju Roma, migracija u celini igra tek sekundarnu ulogu. Pitanje položaja migranata u zapadnim državama članicama naročito je naglašavao Evropski parlament, u većoj meri nego Evropska komisija.

Posle brojnih zahteva Evropskog parlamenta, komisija je u aprilu 2010. predstavila „Okvir EU za nacionalne strategije za integraciju Roma do 2020“. ³⁶ Ideja koja stoji iza „Evropskog strateškog okvira“ jeste primena veće doslednosti i obavezivanje država članica u pružanju zaštite Romima. Ipak, ona ne sadrži ni obavezujuće pojedinosti, niti sankcije u slučaju nepoštovanja obaveza. Nekim kontroverznim pitanjima, kao što su zaštita Roma kao nacionalne manjine u svim zemljama EU i njihova strukturalna participacija, nije posvećena nikakva pažnja. ³⁷ Naročito je pitanje neprijateljstva prema Romima najbrižljivije izbegnuto, iako se upravo to neprijateljstvo nalazi iza brojnih slučajeva diskriminacije i represije nad Romima, kako u matičnim zemljama, tako i u zemljama u koje migriraju.

Iza konkretnih posledica Strateškog okvira, pomenuti nedostaci još jednom otkrivaju ugao iz kojeg evropske institucije gledaju na migraciju Roma. Na te migracije se obično gleda kao na apolitički čin, kao na „kretanje najsiromašnijih među siromašnima“. Sve do sada evropske institucije nisu postavile

36 European Parliament: Resolution on a European Strategy on the Roma, 23 January 2008.; European Commission 2011a. European Commission: An EU Framework for National Roma Integration Strategies up to 2020, Brussels, 5. april 2011.

37 Rose, Romani: Neue EU-Strategie zur Verbesserung der Lage von Roma und Sinti in Europa muss Aufbau nachhaltiger Strukturen verfolgen, Forum Migration Juni 2011, p. 4. (New EU-Strategy for the improvement of the situation of Roma and Sinti in Europe must pursue the development of sustainable structures, Forum Migration, jun 2011, str. 4.)

pitanje u kojoj se meri migracije Roma mogu shvatiti kao građanski čin usmeren protiv osporavanja demokratske participacije: „Romi (...) nisu povezani s demokratskim praksama na bilo koji način. Mobilnost Roma (...) ostaje uglavnom apolitička, u smislu da se ne posmatra kao namerno traženje novog načina za učešće u strukturama moći i vlasti na osnovu te mobilnosti. Romi, koji žive u siromaštvu i koji su u svojim matičnim zemljama izloženi diskriminaciji i rasizmu, (...) često se predstavljaju kao nepovezana masa ljudi sačinjena od pojedinaca frustriranih životnim uslovima.“³⁸

Ni finansijski instrumenti Evropske komisije, niti evropski zakoni protiv diskriminacije – u obliku Antidiskriminacione Direktive 2000/ 43/ EC ili Okvira za borbu protiv rasizma i ksenofobije 2008/ 913/ JI – nisu bili u stanju da ukažu na prave uzorke migracije. Značaj Antidiskriminacione Direktive u borbi protiv isključivanja i diskriminacije ne treba potcenjivati, ali ona nije dovoljna da bi prekinula strukturalno isključivanje Roma i začarani krug bednih stambenih uslova, slabih šansi za obrazovanje, nezaposlenosti i siromaštva.³⁹ Da bi se uhvatila u koštac s tim problemima, EU je potrebna kompetencija u oblastima socijalnih i obrazovnih politika, koju do sada nije imala.

To što se uzroci migracije Roma ne mogu se prevazići kratkoročno, ne oslobađa Evropsku uniju od obaveze da poboljša položaj migranata u određnim zemljama. Evropska unija mora da pojača nadgledanje poštovanja postojećih evropskih standarda i da ih upotrebi za manevarisanje u korist Roma. Dosledna primena evropskog prava na slobodu kretanja i proširivanje prava kroz državljanstvo EU, imaju posebno važnu ulogu u aktivnoj evropskoj politici prema Romima.

Pitanje kako se Evropska unija bavi migracijom Roma imaće još veći značaj u budućnosti. U politici prema zemljama kandidatima iz bivše Jugoslavije, ponavljaju se debate koje su prethodile proširenju EU na zemlje istočne Evrope. Životni uslovi Roma su često tema razmatranja u tekućim ili eventualnim pregovorima o pristupanju,⁴⁰ a njihova migracija dovodi u pitanje već uvedenu liberalizaciju viznog režima za Makedoniju i Srbiju.

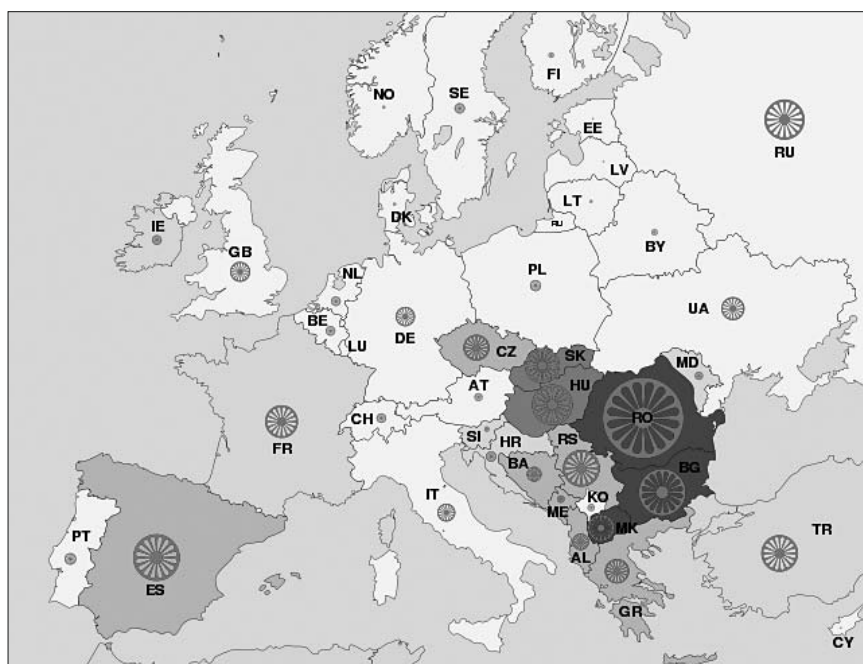
38 Aradau, Claudia / Huysmans, Jef: Mobilising European Democracy. Mobility and Citizenship Between Universal Rights and the ‘Mob’, Research Project ENACT Enacting European Citizenship, januar 2009, Internet publikacija, str. 6.

39 De Schutter, Olivier / Verstichel, Annelies: The Role of the Union in Integrating the Roma: Present and Possible Future, European Diversity and Autonomy Papers, EDAP 2/2005.

40 European Commission 2010b. European Commission: Croatia 2010 Progress Report accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Enlargement Strategy and Main Challenges 2010-2011, Brussels, 9. novembar 2010.

U samoj EU, evropske institucije ostaju uglavnom nemoćne naspram ugrožavanja osnovnih prava Roma. Nacionalizam i neprijateljstvo prema Romima stalno rastu, a posledice krize će nastaviti da povećavaju siromaštvo među Romima u narednim godinama. Ako Evropska unija ne želi da svoje vrednosti slobode i ravnopravnosti brani samo na papiru, moraće da revidira svoj Okvir za strategiju prema Romima. Ta revizija bi morala da uključi do sada zanemarivana pitanja i da smatra odgovornim sve države članice, uključujući i one iz zapadne Evrope, za ispunjavanje preuzetih obaveza.

Romi u Evropi 2007⁴¹

41 Izvor Wikimedia: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0a/Roma_in_Europe_2007_cropped.png

Prikazana je populacija Roma po zemljama, na osnovu „procenjenog proseka“, koji je objavio Savet Evrope. Te procene su osnova za dodeljivanje mesta za svaku zemlju u Evropskom forumu Roma i Travelera (ERTF), sa sedištem u Strazburu. Veličina simbola točka predstavlja ukupnu populaciju po zemljama (Rumunija 1,85 miliona); nijansa pozadine za svaku zemlju predstavlja procenat Roma u ukupnoj populaciji (Rumunija 8,5%).

Izvori

Directive 2004/38/EC of the European Parliament and the Council of 19 April 2004 on the right of Union citizens and their family members to move and reside freely on the territory of the member states.

European Commission 2010a. European Commission: Roma in Europe. The Implementation of European Union Instruments and Policies for Roma Inclusion – Progress Report 2008-2010, Brussels, 7 April 2010

European Commission 2010b. European Commission: Croatia 2010 Progress Report accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Enlargement Strategy and Main Challenges 2010-2011, Brussels, 9 November 2010

European Commission 2011a. European Commission: An EU Framework for National Roma Integration Strategies up to 2020, Brussels, 5 April 2011

European Commission 2011b. European Commission: Free movement: Determined Commission action has helped resolve 90% of open free movement cases, Brussels, 25 August 2011

European Parliament: Resolution on a European Strategy on the Roma, 23 January 2008

European Parliament 2010. European Parliament: Resolution on the Situation of the Roma and the Free Movement in the European Union, 9 September 2010

ICG 2008. Informal Contact Group: Report of the Meeting of the Informal Contact Group (ICG) of International Organisations and Institutions dealing with issues concerning Roma, Sinti and Travellers, Brussels, 5 December 2008

Literatura

Amnesty International: The Wrong Answer. Italy's Nomad Plan violates the housing rights of Roma in Rome, January 2010

Amnesty International: Italy. The Witch-Hunt Against Roma People Must End, July 2008

Aradau, Claudia / Huysmans, Jef: Mobilising European Democracy. Mobility and Citizenship Between Universal Rights and the 'Mob', Research Project ENACT Enacting European Citizenship, January 2009, Internet Publication

Aradau, Claudia et al.: Paradoxes of Citizenship. The Roma, mobility and Europe, Research Project ENACT Enacting European Citizenship, June 2010, Internet Publication

Cahn, Claude / Guild, Elspeth: Recent Migration of Roma in Europe, December 2008, Internet Publication

Cahn, Claude / Guild, Elspeth: Recent Migration of Roma in Europe, 2nd edition, October 2010, Internet Publication

Carrera, Sergio / Faure Atger, Anaïs: Implementation of Directive 2004/38 in the context of EU Enlargement. A proliferation of different forms of citizenship? CEPS Special Report/April 2009, Internet Publication

Carrera, Sergio / Faure Atger, Anaïs: L'affaire des Roms. A Challenge to the EU's Area of Freedom, Security and Justice, CEPS September 2010, Internet Publication

De Schutter, Olivier / Verstichel, Annelies: The Role of the Union in Integrating the Roma: Present and Possible Future, European Diversity and Autonomy Papers, EDAP 2/2005

European Dialogue: The Situation of Roma from New Member States of the European Union and the Role of Local Authorities in their Settlement and Inclusion. A Strategic Guide for Directors and Senior Management, Autumn 2009, Brochure

ENAR 2010. European Network against Racism (ENAR): The situation of the Roma in Europe: challenges and ways forward, ENARgy February 2010

ERIO 2009. European Roma Information Office (ERIO): Survey on Ethnic Data Collection. Risk or Opportunity? 2009, Brochure

ERRC 2008. European Roma Rights Centre (ERRC) et al.: Security à la Italiana: Fingerprinting, Extreme Violence and Harassment of Roma in Italy, Report, July 2008, Internet Publication

ESI 2011. European Stability Initiative (ESI): Advancing Freedom of Movement in a Populist Age. How the Western Balkans asylum seekers' affair can be resolved, Brussels, 9 July 2011, Internet Publication

FRA 2009. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA): The Situation of Roma-EU-Citizens Moving to and Settling in Other EU-Member-States. Comparative Report, November 2009, Internet Publication

FRA Housing 2009. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA): Housing conditions of Roma and Travellers in the European Union, Comparative Report, October 2009, Brochure

Guglielmo, Rachel / Waters, Timothy William: Migrating Towards Minority Status. Shifting European Policy Towards Roma, Journal of Common Market Studies, Vol. 43, No. 4, pp. 763-785, November 2005

Guy, Will: EU Initiatives on Roma: Limitations and Ways Forward, in: Sigona, Nando / Trehan, Nidhi: Romani Politics in Contemporary Europe. Poverty, Ethnic Mobilization, and the Neoliberal Order, Palgrave Macmillan 2009, pp. 23-50

Kropp, Manuela: Abschiebungen von Roma innerhalb und außerhalb der EU, in: Delegation der Linken in der GUE/NGL (Hrsg.): Roma, Es ist Zeit zu handeln, Dezember 2010, Broschüre [Deportations of Roma inside and outside the EU, in: Delegation of the Linke in the GUE/NGL (ed.): Roma, It is Time to Act, December 2010, brochure]

Kropp, Manuela / Striethorst, Anna: Ein kalter Empfang – 10.000 in Deutschland lebende Roma werden in das Kosovo abgeschoben, März 2010, Veröffentlichung im Internet [10,000 Roma in Germany to Be Deported to Kosovo. A Cold Welcome, March 2010, Internet Publication]

Rose, Romani: Neue EU-Strategie zur Verbesserung der Lage von Roma und Sinti in Europa muss Aufbau nachhaltiger Strukturen verfolgen, Forum Migration Juni 2011 [New EU-Strategy for the improvement of the situation of Roma and Sinti in Europe must pursue the development of sustainable structures, Forum Migration, June 2011]

Sigona, Nando / Trehan, Nidhi: Introduction. Romani Politics in Neoliberal Europe, in: Romani Politics in Contemporary Europe. Poverty, Ethnic Mobilization, and the Neoliberal Order, Palgrave Macmillan 2009, pp. 1-22

Sigona, Nando / Trehan, Nidhi: Néolibéralisme et antitsiganisme: le suspens du rêve européen, Revue Lignes n°34 Februar 2011 [Neo-liberalism and Antiziganism: The Suspension of the European Dream, Revue Lignes n°34, February 2011]

Sigona, Nando: Die Europäische Gemeinschaft und die Roma: Armut, Romafeindlichkeit und Steuerung der Mobilität? Unveröffentlichtes Manuskript, September 2011 [The European Community and the Roma: Poverty, Hostility to Roma and Manipulation of Mobility? Unpublished manuscript, September 2011]

Tóth, Judith: The Incomprehensible Flow of Roma Asylum-Seekers from the Czech Republic and Hungary to Canada, November 2010, Internet Publication.

Raseljavanje romskog naselja kod Belvila od strane gradske vlasti, Beograd, april 2012. /
Eviction of the Roma settlement at Belville, Belgrade, April, 2012.

ROMSKI AZILANTI U EVROPI: PROBLEM DEZINTEGRACIJE SOCIJALNIH PRAVA

Andreas Guidi

U poslednjih dvadeset godina, odgovorne institucije pokazale su se nesposobnim za rešavanje osetljive i komplikovane situacije romskih migranta iz bivše Jugoslavije u Nemačkoj. Većina njih je izbegla iz svoje domovine tokom ratova devedesetih godina, u kojima su često bili žrtve nasilja i etničkog čišćenja. U mnogim slučajevima, muškarci su pokušavali da izbegnu odlazak u rat. Nakon dolaska u Nemačku, mnogi od njih su dobili status izbeglica i pronašli od rata pošteđenu, ali opet nesigurnu perspektivu za svoje porodice. Ta situacija se poslednjih godina drastično promenila, usled problematične migracione politike institucija EU, koja je nastojala da istovremeno ograniči slobodu kretanja prema svojim granicama i pojača proterivanje emigranata, izazivajući tako povećanje siromaštva i segregacije na periferiji EU i izvan Šengenske zone.

Romi koji su migrirali unutar Srbije, najviše su pogođeni društvenom dezintegracijom do koje je došlo zbog loše politike države u godinama „tranzicije“: nemaju odgovarajuću zdravstvenu i socijalnu zaštitu, izloženi su diskriminaciji u traženju posla u privatnim preduzećima, nemaju dovoljno garancija za bezbedan život, niti mogu računati na pomoć kada reše da se vrate svojim domovima i često su osuđeni na segregaciju u slamovima srpske prestonice, Beograda.

Ovaj tekst pokušava da istraži neke kontroverzne strane novije nemačke (i u širem smislu EU) migracione politike, u kojoj se prepoznaje strukturalni

obrazac društvenog isključivanja, u kojem i Srbija, kao što ćemo videti u drugom delu, igra aktivnu ulogu. Unutar tog začaranog kruga, razmatra se i uticaj javnog rasističkog diskursa o Romima.

Treći deo, kratka studija slučaja, opisuje kako ekonomska dinamika i finansijski interesi pogađaju mnoge romske porodice koje žive u slamovima u beogradskoj opštini Novi Beograd, potiskujući ih iz grada, gde ostaju bez ikakve socijalne zaštite i često bez ijedne druge opcije osim da napuste zemlju, da bi negde pronašli humanije životne uslove.

Na kraju, tekst će otvoriti mogućnost za dalju perspektivu političkog aktivizma levice u bavljenju ovim pitanjem.

Nemački propisi o azilu. Selekcija na ulazu (i izlazu)

Pre nego što razmotrimo kako su i u kojoj meri nedavne promene uticale na položaj brojnih romskih porodica, neophodno je predstaviti neke suštinske crte nemačkih propisa o azilu i boravišnim dozvolama. Jezgro propisa o azilu (Asylverfahrensgesetz -AsV) potiče iz šezdeset godina stare Konvencije Ujedinjenih Nacija o statusu izbeglica (United Nations Convention Relating to the Status of Refugees; UNCR); prema nemačkom zakonu, podnosiocu zahteva za azil odobrava se status izbeglice u slučaju da su njegov „život“, „sloboda“ ili „fizički integritet“ ozbiljno ugroženi od strane države ili partije/institucije neke treće zemlje. *De jure* nije predviđeno da se azil odobri kada podnosioci zahteva žive u uslovima u kojima im *de facto* nisu obezbeđeni bezbednost, zdravlje ili ljudsko dostojanstvo, usled politike koju direktno osmišljava i sprovodi država. Pored toga, nemačka država smatra sve države članice EU, zatim Norvešku i Švajcarsku kao „bezbedne treće zemlje“, što automatski odbacuje zahteve za azil iz tih zemalja, bez obzira na razne slučajeve nasilja prema romskim zajednicama u zemljama kao što je Mađarska, što nesumnjivo pokazuje koliko su ti propisi kontradiktorni.

U većini slučajeva, migranti podnose zahteve za dobijanje azila odmah po stupanju na teritoriju Nemačke ili na njenoj granici. Prolaze kroz intervju sa policijskim vlastima – uz pomoć tumača za njihov jezik – u kojem treba da dokažu da su im sloboda ili život u njihovoj zemlji porekla ugroženi. Policija odmah kontaktira Ministarstvo za migraciona i izbeglička pitanja (BAMF), koje može da donese odluku o podnetom zahtevu u veoma kratkom roku (§18a AsG). „Osobe koje traže azil“, objašnjava psiholog Pavao Hudik, iz centra Südost Europa Kultur e.V., sa sedištem u Berlinu, „često nemaju dokaze,

zato što nisu dobro informisane o tim propisima, i ne mogu da prilože sva relevantna dokumenta.“ U takvim slučajevima zahtev se često kvalifikuje kao neosnovan ili samo kao pokušaj da se izbegnu bedni životni uslovi, siromaštvo ili regrutacija. Posle neopozivog odbijanja zahteva, sledi zabrana daljeg boravka na teritoriji Nemačke. U slučaju da BAMF ne može da donese odluku u roku od 48 sati, migranti se prosleđuju u centre za privremeni boravak (Aufnahmeeinrichtung) u najbližem okrugu, gde važi ograničena sloboda kretanja, unutar propisanih granica (§56AsG). Deca mlađa od osamnaest godina tretiraju se na isti način kao i njihovi roditelji, podnosioci zahteva (§14a AsG).

U daljoj proceduri, moguće su tri opcije: odbijanje zahteva povlači za sobom prinudni odlazak (Ausreisepflicht), u roku od 7 do 30 dana, a u slučaju da nije moguće postići dobrovoljni odlazak, slede pretnja proterivanjem (Abschiebungsandrohung) i rapatrijacija uz policijsku pratnju (§58 Aufenthaltsgesetz ili AufG). Ako je odobren izbeglički status, aplikanti dobijaju pravo na boravak, koje im dopušta da zarađuju za život nekim korisnim zanimanjem (§25 AufG). Najzad, treća mogućnost je odobravanje imuniteta od proterivanja (Abschiebungsverbot, §60a), poznato kao „Duldung“ (slobodno prevedeno „status trpljenog ili tolerisanog boravka“). Boravišna dozvola tada važi šest meseci, osim ako Posebna komisija Ministarstva unutrašnjih poslova (Härtefallkommission des Innenministerium) ne odluči da je produži iz humanitarnih razloga. Da bi sačuvale svoje ograničene boravišne dozvole, porodice moraju da pokažu spremnost za integraciju u skladu sa kriterijumom koji prosto znači asimilaciju i ne uvažava na odgovarajući način posebne okolnosti i navike koje važe u stranim zajednicama kao vrednost različitosti. Ako je sve ocenjeno povoljno u dovoljnoj meri, boravišna dozvola se produžava za još šest meseci, što se u mnogim slučajevima ponavlja nekoliko godina, tako da „Duldung“ postaje „Kettenduldung“ (produženi ili „vezani“ trpljeni ili tolerisani boravak). Pavao Hudik već petnaest godina pomaže romskim porodicama sa statusom „Duldunga“ i kritikuje te propise koji pre svega određuju obaveze pre nego što odobre prava, budući da „geduldete“ („trpljeni ili tolerisani“) Romi ne mogu da razviju solidnu životnu perspektivu ukoliko im se ne odobri dugoročni boravak. On smatra da je situacija dramatična, naročito za porodice čije boravišne dozvole ističu, iako su im deca rođena u Nemačkoj ili odrasla u nemačkom društvu, bez ikakve jezičke ili emocionalne veze sa zemljom porekla roditelja. U takvim slučajevima, dodaje on, proterivanje predstavlja ozbiljan napad na njihov identitet i izgleda za budućnost.

Na to humanitarno pitanje uticale su odluke nemačke vlade iz poslednjih godina, koje su samo ozvaničile vanredno stanje. Boravišne dozvole mnogih romskih porodica kojima je odobren izbeglički status i koje u Nemačkoj žive duže od osam godina, ugrožene su odlukama Konferencije ministara unutrašnjih poslova nemačkih zemalja (IMK), održane u novembru 2006. Prema predloženim amandmanima, pravo na dvogodišnji boravak (produžen 2009. do 2011, ali koje ističe 2012¹), trebalo bi vezati za prihod od nekog posla, dovoljan za pokrivanje životnih troškova, bez primanja socijalne pomoći, koji bi trebalo potvrditi u roku od godinu dana. Oni koji ne mogu da ispune taj kriterijum ne mogu se više smatrati izbeglicama i treba ih vratiti na „Duldung“ status. Prema zvaničnim podacima, broj državljana Srbije, Kosova ili bilo koje druge države sa iste teritorije, kojima je status izbeglice bio osporen odmah ili retroaktivno ili koji su već „geduldet“, premašuje 12.500²: podrazumeva se da većina njih pripada manjinama, od kojih 90% čine Romi.

IMK je u novembru 2010. podneo još jedan amandman, koji je samo podstakao taj proces, tako što odobrava posebnu boravišnu dozvolu sinovima i kćerkama migranata ili rođenim u Nemačkoj ili koji su u nju ušli pre navršene četrnaeste godine. Ako se njihovi rezultati u školi ili učenju zanata ocene kao dokaz uspešne integracije, oni stižu imunitet od proterivanja, čak i kada ono pogađa njihove roditelje.³ Na taj način, jedinstvo nekih porodica može uskoro biti razbijeno, samo na osnovu procene društvenog učinka, umesto na osnovu solidarnosti.

Posmatrano u širem smislu, te promene nisu ništa drugo nego jedan od aspekata promašene socijalne politike u uslovima ekonomske krize, kada sve veći rizik od društvenog isključivanja visi kao Damokleov mač nad mnogim socijalno ugroženim pojedincima, svrstanim u kategorije kao što su „korisni“ i „nepotrebni“, čime se određuje u kojoj su meri dobrodošli na teritoriju neke države i koja prava mogu da uživaju, pri čemu granica često prolazi kroz zidove istog stana.

Posledica sve većeg broja isteklih izbegličkih statusa jeste sve veće proterivanje: od 2008. godine, kada je poslednji put broj odobrenih imuniteta na

1 Migration-info.de, Deutschland: Beschluss der Innenminister zum Bleiberecht, http://www.migration-info.de/mub_artikel.php?Id=120105 (5.04.2012.)

2 Podaci iz decembra 2011. Videti, Bundesamt, Drucksache 17/8547.

3 Pro Asyl, Ergebnis der Innenministerkonferenz in Hamburg zum Thema Bleiberecht, Presseerklärung, 19.11.2010, http://www.proasyl.de/de/presse/detail/news/ergebnis_der_innenministerkonferenz_in_hamburg_zum_thema_bleiberecht/ (5.04.2012.)

osnovu humanitarnih razloga premašio broj proterivanja, ovo drugo je postalo najverovatniji ishod zahteva za odobravanje azila, čiji je broj porastao sa 6.761 na čak 23.717 zahteva, za svega četiri godine.⁴

Izveštaj aktivista koji su vodili kampanju „Alle bleiben!“ („Svi ostaju!“), objavljen je nakon njihovog istraživačkog boravka u Srbiji, a sadrži i objektivne medicinske nalaze, koji pokazuju da „opsežna procedura nemačke vlade može ozbiljno narušiti zdravlje ovih ljudi“.⁵ Naravno, dugotrajna psihička oboljenja, koja se ne leče usled nedostatka socijalne zaštite, pogađaju pre svega onu decu koja su osuđena na potpuno nerazumljive uslove, u nepoznatom i dalekom okruženju. Ta kampanja, u saradnji sa NVO Pro Asyl, zahteva izdavanje boravišnih dozvola za sve migrante koji su stekli izbeglički status, kao i prestanak proterivanja iz svih nemačkih zemalja.

Romi iz Srbije su daleko najugroženija grupa, kao što je potvrdio i izveštaj nemačke vlade, povodom parlamentarne istrage pokrenute na inicijativu poslanice Bundestaga, Ulle Jelpke, iz partije Die Linke. U periodu 2008–2011, uočava se jasna tendencija proterivanja državljana Srbije, koja je zabeležila rast od 67%, sa 500 na 838 osoba.⁶ Druga crta koja ukazuje na implicitni rasizam jeste činjenica da proterane osobe nisu zvanično registrovane kao Romi, što umanjuje humanitarnu dimenziju tog pitanja u slučaju članova romske zajednice.

Revizija liberalizacije viznog režima. Kriminalizacija migranata.

Fenomen sve brojnijih slučajeva proterivanja direktno je povezan sa sporazumima koje su mnoge države članice EU potpisale sa zemljama zapadnog Balkana. Takozvana „liberalizacija viznog režima“ ima svoje naličje, u obliku Sporazuma o repatrijaciji („Rückübernahmeabkommen“, odnosno „Sporazum o readmisiji“). Prva odluka je stupila na snagu 19. decembra 2009. i bila je pozdravljena u srpskoj štampi, sa velikim zadovoljstvom, uz ocene kako državljani Srbije nisu uživali takvu slobodu kretanja još od raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije 1991. godine. U stvari, kada se bliže ispita, taj korak je za mnoge od njih bio samo iluzija. Ta odluka *in nuce*

4 BAMF: Aktuelle Zahlen zu Asyl. Ausgabe: Januar 2012.

5 Alle Bleiben, Roma in Kosovo und Serbien. Unwillkommen und abgedrängt an den Rand der Gesellschaft. S.17., <http://www.alle-bleiben.info/news/info-news91.htm> (05.04.2012.)

6 Bundestag. Drucksachen 16/12568, 17/644, 17/5460, 17/8834.

sadrži objektivno diskriminatorni karakter, koji pogađa mnoge Rome: tačka 2, prvog Člana, govori da ta mera ne važi za osobe sa biometrijskim pasošima koje je izdao organ države Srbije zvani Koordinaciona uprava. Ta kancelarija je odgovorna za izdavanje pasoša državljanima Srbije sa Kosova,⁷ među kojima se nalaze i sve repatriirane bivše romske izbeglice iz tog regiona. One se vraćaju u mesta iz kojih su morale da pobegnu, često ne znaju ni albanski jezik,⁸ pri čemu su mnoge porodice izgubile svoje kuće i vlasništvo, budući da su albanski nacionalisti spalili cela naselja, kao što je Fabrička Mahala, u južnom delu Kosovske Mitrovice. I u tom slučaju, rasističko socijalno isključivanje u pogledu ljudskih prava nije eksplicitno izraženo u tom zakonu, ali je opet prisutno. Romi su nesumljivo najizloženiji njegovim demografskim i socijalnim posledicama, budući da nemaju drugu perspektivu osim odlaska u slamove većih srpskih gradova.

Drugi sporazum, koji potiče još iz 2007, ne predstavlja ništa drugo osim savršenog zaokruživanja te diskriminatorne politike. Time što je pristala da prihvati ne samo svoje državljane, već i proterane bivše državljane Jugoslavije, osobe bez dokumenata (*sans papiers*) i državljane trećih zemalja koji su u Nemačku ušli tranzitom preko teritorije Srbije, Vlada Srbije je potpisala *carte blanche* za proceduru proterivanja marginalizovanih i ugroženih grupa. Prema tom sporazumu, prekinuta je primena programa za pomoć u repatrijaciji (Rückkehrprogramm, REAG/ GARP), čija je svrha bila olakšavanje društvene reintegracije podnosilaca zahteva za azil. Vlada Nemačke preuzima direktnu odgovornost za drugi mehanizam društvenog isključivanja, po kojem visokokvalifikovani državljani Srbije uživaju slobodu kretanja (premda, veoma ograničenu i u njihovom slučaju), čime se socijalno ugroženi pojedinci potiskuju u kategoriju „nepoželjnih“. Ukratko, Nemačka i „Tvrđava Evropa“ nemaju pasivan stav u bavljenju krupnim socijalnim i demografskim procesima, niti se samo odupiru opsadi. Naprotiv, iako institucije EU u svojoj zvaničnoj retorici licemerno glorifikuju značaj ljudskih prava i slobode kretanja, one su te koje određuju za koga nema mesta unutar šengenskih zidina, a ko bi mogao biti od koristi za njihovu tržišnu ekonomiju.

S druge strane šengenske granice, u Srbiji, godine 2005. počeo je da se primenjuje veoma razvijeni i kontroverzni globalni program „Dekada romske inkluzije“, koji će trajati do 2015. Iako taj program ima za cilj primenu strategija za socijalnu inkluziju, na osnovu predloga romskih i drugih NVO

7 U skladu sa Rezolucijom 1244 Saveta Bezbednosti UN, od 10. 6. 1999.

8 Naročito su žene u nepovoljnom položaju, koje često govore samo romski.

kao i stručnjaka za ljudska prava, on nije pokazao potencijal neophodan za suštinsku promenu socijalne politike. Razlog tome je činjenica da su program pokrenule i finansirale moćne institucije, kao što je Svetska banka, koja nema interes da realno proširi društveno blagostanje. Jedan od pokretača je i George Soros, koji poslednjih decenija dominira nad pitanjem ljudskih prava u bivšim komunističkim/socijalističkim zemljama pomoću svoje organizacije „Fond za otvoreno društvo“.

Uporedo s tim, razgovori i pregovori koji se sa EU vode oko uslova za dobijanje statusa kandidata, naglašavaju veliki značaj pitanja ljudskih prava i manjina, kao dela Kriterijuma iz Kopenhagena (kriterijumi za članstvo u EU). U oktobru 2011, Komisija EU je objavila dokument u kojem iznosi svoje mišljenje o tom pitanju, u kojem je sa zadovoljstvom primećeno da stvaranje regulatornog okvira za to pitanje ide dobrim putem i da se on praktično primenjuje.⁹ Beogradska štampa i partija tadašnjeg predsednika Borisa Tadića skoro su jednoglasno pozdravile sticanje statusa kandidata Republike Srbije, 1. marta 2012. Demokratska stranka (DS) je iskoristila priliku da taj politički uspeh pretoči u slogan za parlamentarne i predsedničke izbore zakazane za 6. maj – ironično, praznik pravoslavnih Roma, „Đurđevdan“, koji dele sa Srbima – „Evropski korak, dobar za sve“. Ako se ima u vidu da najnovija zbijanja pogađaju upravo Rome, ta formulacija bi za mnoge od njih mogla da zvuči neukusno.

U stvarnosti, uspeh u liberalizaciji viznog režima, kao i bilo koji drugi korak ka statusu dvadeset devete države članice EU, ima ogroman odjek u političkom diskursu, pri čemu preporuke institucija EU očigledno mogu naglo da promene socijalnu politiku Srbije. U decembru 2010, samo godinu dana posle ukidanja viza za kraće boravke, Evropska narodna partija (EPP) je postavila pitanje „zloupotrebe“ te mere od strane sve većeg broja azilanata, naročito u zemljama kao što su Nemačka, Belgija i Švedska.¹⁰ Nekoliko meseci kasnije, u maju 2011, trend povećanja aplikacija za azil nije počeo da slabi, uprkos najavljenom tešnjoj saradnji sa Beogradom, tako da je predstavnik EU u Srbiji Vincent Degert spomenuo mogućnost suspenzije liberalizacije viznog režima.¹¹ Odmah su usledile javne reakcije: tadašnji zamenik premijera

9 EU Kommission KOM, 666 endgültig, 2011.

10 European Parliament: CRE 13/12/2010-16

11 Blic Online, Dežer najavio mogućnost suspenzije vizne liberalizacije, <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/251956/Dezer-najavio-mogucnost-suspenzije-vizne-liberalizacije> (05.05.2011.)

i glavni delegat za pitanja integracije u EU, Božidar Đelić, istog dana je izjavio da njegova vlada „nikada neće dozvoliti da liberalizacija viznog režima bude ugrožena“¹² i da će se preduzeti administrativne mere za smanjivanje broja aplikanata za azil iz Srbije. Od tog trenutka, uspostavila se jasna dinamika igre, utoliko što je EU znala da sa Beogradom može da igra igru štapa i šargarepe, tražeći nove propise koji bi sve više ograničavali slobodu kretanja, uz stalnu pretnju ukidanjem liberalizacije viznog režima.

Ako se to ima u vidu, lako se može zaključiti da se vlada Srbije pokazala nesposobnom da zaštiti prava *svih* svojih stanovnika, utoliko što je samo nastavila politiku socijalnog isključivanja marginalizovanih migranata, kada bi u pitanje došle njene ekonomske kalkulacije. U ovom slučaju, Romi su *de facto* prve mete, budući da oni čine 95% aplikanata za azil iz Srbije¹³ i da se zvanično često definišu kao „lažni azilanti“. Jovana Vuković, iz Regionalnog centra za manjine (RCM) sa sedištem u Beogradu, naglašava da je upotreba te fraze nelegitimna, naročito kada je koriste institucije, zato što takav rečnik samo podstiče anticiganizam i kriminalizaciju migranata u javnom diskursu. Krajem 2011, stupila je na snagu uredba kojom se pojačava kontrola putnika na granicama Srbije, da bi se sprečila „zloupotreba liberalizovanog viznog režima“.¹⁴ Ta uredba pothranjuje ideju da svaka osoba koja traži azil predstavlja neprijateljski i opasan element po slobodu i prava ostatka populacije. Pored toga, ove godine je podnet predlog za izmenu Kaznenog zakonika, po kojem pokušaj sticanja političkih i socijalnih prava na osnovu „lažnog“ predstavljanja događaja u aplikaciji, može za sobom povući kaznu u dužini od tri meseca do tri godine zatvora.¹⁵ Kritički glasovi povodom najnovijih zakona mogli su se čuti i unutar evropskih institucija: u martu 2012, Komisija za ljudska prava Saveta Evrope (Commissioner for Human Rights of the Council of Europe - CHRCoE), objavila je studiju sa vrlo jasno izraženim stavom, u kojem snažno kritikuje izrazito diskriminatornu praksu „profilisanja“ na graničnoj kontroli i proterivanje romskih porodica na Kosovo, gde moraju

12 Blic Online, Tadić uveren da neće biti suspenzije vizne liberalizacije, <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/252073/Tadic-uveren-da-nece-bit-i-suspenzije-vizne-liberalizacije> (05.05.2011.)

13 Bundestag, Drucksache 17/8984

14 Službeni glasnik RS, Uredba o bližem uređivanju načina vršenja policijskih ovlašćenja policijskih službenika granične policije i dužnostima lica koje prelaze državnu granicu, br. 39/2011.

15 Narodna Skupština RS, Predlog Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, 31.01.2012.

da se bore s vrlo teškim životnim uslovima, koji ih isključuju iz svakog oblika društvene reintegracije.¹⁶

Uskraćivanje izbegličkog statusa u stvari ne podrazumeva bilo koji oblik zloupotrebe od strane osobe koja podnosi zahtev za taj status, što je osnovno ljudsko pravo prema evropskim zakonima. Ako se to ima u vidu, jasno je da uskraćivanje izbegličkog statusa nije posledica bilo kakvog napada „neiskrenih“ pojedinaca na opštu bezbednost i institucije, već svestan napad institucija vlasti na te pojedince, u okviru procesa socijalne marginalizacije i pauperizacije njihovih zajednica. Prema tome, neophodno je da se takve politike kritički razmotre, kao neuspesi u bavljenju jednom nacionalnom manjinom, naročito kada se pažljivije razmotri situacija koja je mnoge romske porodice naterala da napuste svoju domovinu, kao što će biti objašnjeno u narednom poglavlju.

Tamo gde sve počinje i završava se. Slučaj urbane marginalizacije

Bolje razumevanje fenomena sve većeg broja tražilaca azila moguće je samo na osnovu sveobuhvatnog pogleda na drugu stranu šengenskog zida. Zato ćemo sada predstaviti kratku studiju slučaja iz Srbije, zemlje porekla aplikanta. Činjenicu da je položaj mnogih Roma u Srbiji kritičan i da ne zadovoljava međunarodno usvojene kriterijume ljudskog dostojanstva, potvrđuje veliki broj publikacija; među njima vredi izdvojiti izveštaj Amnesty International, „Dom je nešto više od krova nad glavom“.¹⁷ Ipak, ta realnost se retko posmatra kao duboko isprepletena sa procesima u koje su umešani ogromni ekonomski i politički interesi, a koji će biti u fokusu ove analize.

Novi Beograd je projektovan i građen u prvim posleratnim godinama socijalističke Jugoslavije a tokom poslednje decenije je postao finansijski centar srpske prestonice. Ovo je najgušće naseljena beogradska opština, sa 226.832 stanovnika, prema popisu iz 2011. godine. Novi Beograd prolazi kroz urbanistički razvoj koji ima direktne posledice po romsko stanovništvo. Dvojica protagonista tog procesa su gradonačelnik Beograda, Dragan Đilas, kao i jedan od najbogatijih ljudi u Srbiji, Miroslav Mišković. Prvi je povezan sa

¹⁶ Council of Europe: Human rights of Roma and Travelers in Europe, 2012.

¹⁷ Amnesty International, Serbia: Home is more than a roof over your head: Roma denied adequate housing in Serbia, 7.04.2011. <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR70/001/2011/en> (8.04.2012.)

medijskom imperijom „Multikom“ i njenim ogranakom „Direct Media“, i smatra se za jednog od najuticajnijih članova Demokratske Stranke (DS) – neki ga čak smatraju i moćnijim od predsednika Tadića. Đilas je izrazio nameru da se ponovo kandiduje za gradonačelnika Beograda i da upravlja gradom i nakon izbora od 6. maja.¹⁸ Poznat je po kontroverznim izjavama na račun grupa i mnogih NVO koje su pokušale da organizuju Paradu ponosa u Beogradu, dok njegov odnos prema marginalizovanim Romima ne prelazi mnogo nivo puke tolerancije. U prilog ovome možemo navesti događaj iz februara 2012, kada je gradonačelnik malog belgijskog grada Larne (Laarne), Ignace de Baerdmaeker, javno prigovorio zbog teških životnih uslova u romskim naseljima u Beogradu. Nadovezujući se na stav koji uzdiže ljudska prava, iako dolazi iz Belgije, zemlje u kojoj proterivanje uzima sve više maha, Ignace de Baerdmaeker je otvoreno zahtevao da Đilas preduzme neku akciju radi poboljšanja položaja tih porodica. Na ove sugestije Đilas je odgovorio pismom, u kojem je odbacio sve kritike kao izlišne i izjavio kako bi bilo lepo da Larne prihvati i dočeka Rome iz Beograda, „širom otvorenih ruku“. Ako bi to bilo moguće, on bi se pobrinuo za troškove transporta. Te reči, koje zvuče kao mogućnost rešavanja problema jedne zajednice pomoću deportacije, potencijalno su mogle doprineti širenju netrpeljivosti prema Romima.

Jedan drugi član DS, direktor Agencije za građevinsko zemljište i razvoj Beograda, Boris Ranković, je osoba je koja je rukovodila projektovanjem i izgradnjom novog „Mosta preko Ade“. On je troškove tog projekta, koji su u međuvremenu premašili prvobitne proračune, ocenio kao „opravdane“, uprkos činjenici da se taj most, ubraja među skuplje u Evropi. Postoje kritike da ovaj most možda i ne donosi vitalno poboljšanje saobraćaja u Beogradu, zbog svoje periferne lokacije. Nema sumnje da je osoba koja ima koristi od izgradnje novog mosta, već pomenuti Miroslav Mišković, osnivač „Delta Holdinga“. To preduzeće je u saradnji sa bankom „Hypo-Alpe Adria“ investiralo ogromna sredstva u izgradnju velikog stambenog kompleksa sa oko 1900 stanova i 300 poslovnih lokala na novobeogradskoj lokaciji nazvanoj „Belville“. Novi kompleks je, odmah posle svečanog otvaranja, služio kao smeštaj za učesnike Univerzijade 2009, da bi onda nakon toga prvi stanovi bili ponuđeni na prodaju. Posle otvaranja novog mosta, Belvil je dobio direktniju vezu sa drugom obalom Save, što je trebalo povećati potražnju za tim stanovima. Veliki profit za nekolicinu, ogromni gubitak za mnoge – budući da se Belvil graniči s

¹⁸ Izborni rezultati su proglašeni 6.6.2012. Dragan Đilas je pobedio na izborima i time ponovo postao gradonačelnik Beograda. Boris Tadić je izgubio predsedničke izbore.

jednim od najgušće naseljenih romskih naselja, na parceli Blok 42, koje tamo postoji duže od dvadeset godina i gde živi oko 300 porodica. Još pre otvaranja Belvila, 3. aprila 2009, prvih četrdeset pet porodica – od kojih su mnoge izbegle sa Kosova – bilo je izbačeno, a njihove kuće porušene, pri čemu im nije dato dovoljno vremena ni da od rušenja spasu svoje stvari. U tom slučaju, vlasti nisu obezbedile alternativni smeštaj, pravdajući to time što bi naselje ionako moralo biti porušeno zato što je podignuto nelegalno. Ta argumentacija je bila neprikladna, ako se ima u vidu koliko je u Srbiji široko rasprostranjena praksa podizanja stambenih objekata mimo urbanističkih planova. Prema zvaničnim podacima, postoji više od 700.000 zahteva za legalizaciju takvih objekata – čija se ukupna vrednost procenjuje na oko 10 milijardi evra – u okviru programa koji je vlada sprovela poslednjih osam godina.¹⁹ Mnogi Romi koji žive u prekarnim uslovima i krajnjem siromaštvu, nisu imali finansijskih mogućnosti za legalizaciju svojih objekata, čak ni prave informacije o tome kako bi trebalo da postupe u odnosu na postojeću regulativu. To je za posledicu imalo da su se našli pred opasnošću izbacivanja, u kontekstu privatizacije stambenih oblasti i s tim povezanih finansijskih spekulacija.

Izbacivanje preostalih 250 porodica dogodilo se krajem aprila 2012. i bilo je najavljeno Đilasovim komentarom za vreme obilaska montažnog naselja u udaljenom predgrađu Makiš, u martu, kada je izrazio veliko zadovoljstvo dosadašnjom primenom „strategije preseljenja“.²⁰ Posmatrači iz humanitarnih NVO još jednom su mogli da sa žaljenjem konstatuju nedostatak konsultacija sa porodicama pre i tokom prinudnog preseljenja.²¹ Montažni objekti na periferiji Beograda (Makiš, Boljevci, Barajevo, itd.) za te porodice su obično jedina preostala opcija, a od njih se još traži i da potpišu dokument u kojem se slažu sa odricanjem od starog poseda. Ako odbiju to rešenje, ostaje im samo da žive pod vedrim nebom, bez ikakvih garancija za bezbednost. Slična situacija je nastala i za vreme rekonstrukcije savskog mosta Gazela, kao i u Bloku 72, naselju u jugozapadnom delu Novog Beograda.

19 Vlada Republike Srbije, Ministarstvo prirodnih resursa, rudarstva i prostornog planiranja, Vrednost nelegalnih objekata procenjena na 10 milijardi evra, <http://www.ekoplan.gov.rs/srl/Vrednost-nelegalnih-objekata-procenjena-na-10-milijardi-evra-1200-c31-content.htm> (5.04.2012.)

20 Tanjug, Djilas, Markovic and Jankovic visit Roma in Makis, 27.03.2012, <http://www.tanjug.rs/videonet-e.aspx?galID=59121&videoID=274566> (5.04.2012.)

21 Amnesty International, Serbia: Hundreds of families face uncertainty after Belvil eviction, <http://www.amnesty.org/en/news/serbia-hundreds-families-face-uncertainty-after-belvil- eviction-2012-04-26> (26.04. 2012.)

Kada je reč o budućnosti, nova prisilna iseljenja očekuju i one romske porodice koje stanuju na prostoru pored železničke stanice „Novi Beograd“, gde je neposredno pre izbora izvršena izgradnja tematskog zabavnog parka. Podignuta je replika trga Terazije, jednog od omiljenih šetališta iz centra Beograda. Za vreme bombardovanja Beograda od strane Luftwaffe 1941. godine, porušeno je mnogo objekata, a socijalistička država je kasnije podigla nova zdanja, u stilu karakterističnom za posleratni period. Otvaranjem tog tematskog parka, grad pokušava da veštački povrati stari sjaj, paradoksalno, u delu grada koji je izgrađen upravo za radnike i to posle Drugog svetskog rata. Štampa je sa velikim entuzijazmom pratila početak izgradnje, izražavajući nostalgiju za danima kada su „tramvaji išli preko Terazija, dame šetale u pitoresknim haljinama, a gospoda nosila cilindre“.²² Uzaludno je u tim člancima tražiti napomene da je Srbijom u to vreme vladala autoritarna monarhistička diktatura, niti je za štampu bilo važno to što replika Terazija predstavlja klasičan slučaj istorijskog revizionizma u Srbiji. Kako zamisliti neki urbani pejzaž u kojem lažne palate iz liberalne epohe stoje odmah pored bednih romskih slamova? U tom slučaju, ovi drugi će verovatno biti proglašeni za naselja bez društvene vrednosti ili bez ikakvog identiteta.

Standarde za kontejnerska naselja, novi smeštaj za mnoge Rome posle prinudnog iseljenja, kritikovale su razne NVO, među njima i Amnesty International, s obzirom da ona mogu poslužiti samo za privremeni smeštaj i na veoma kratke staze. Romi o takvim naseljima često govore kao o logorima, naročito zbog toga što su u većini slučajeva opasana ogradama i zato što se nalaze pod policijskim nadzorom. Reč je zapravo o politici koja predstavlja primer rasističkog urbanističkog planiranja, kao jednoj od posledica socijalnog isključivanja i marginalizacije siromašnih Roma, koji, živeći u getima, moraju da se suočavaju sa segregacijom od strane dominantnog urbanog društva. Pored toga, žitelji susednih oblasti ne žele Rome u svojoj blizini i vrše pritisak na institucije da odlože ta preseljenja. Lako je zamisliti nivo straha i nesigurnosti kod romskih porodica koje se iseljavaju u takvim okolnostima, ako im je uopšte omogućeno da se prebace u takva naselja. Ozbiljan slučaj nasilja dogodio se 9. aprila 2012, kada se veliki broj demonstranata iz beogradskog predgrađa Resnik sukobila sa policajcima koji su obezbeđivali pripremu kontejnerskog naselja za Rome iseljene iz Beograda. Četrnaest policajaca je bilo

22 Blic online, Replika starih Terazija u Novom Beogradu biće završena u maju, <http://www.blic.rs/Vesti/Beograd/311592/Replika-starih-Terazija-u-Novom-Beogradu-bice-završena-u-maju> (5.04.2012.)

povređeno, a Ombudsman za ljudska prava je izjavio da „Svako ima pravo na pristojan ljudski život, uključujući i pravo na mesto za dostojanstven život. Ipak, preseljenje stanovnika iz sadašnjih nehygijenskih objekata ne sme uticati na kvalitet života u delovima grada koji se graniče sa mestom preseljenja“,²³ čime je samo zvanično ponovio obrazac po kojem društveno ugrožene osobe mogu predstavljati opasnost po ostalo stanovništvo. Gradonačelnik Đilas je kritikovao nasilje u Resniku, iako je „Koalicija protiv diskriminacije“ otvoreno ukazala da upravo on snosi deo odgovornosti za ono što se dogodilo, zbog svojih prethodnih izjava.

Takođe važan aspekt su dramatične posledice po ekonomiju preživljavanja, sakupljanje otpada, naročito papirnog, koji se onda preprodaje po veoma niskoj ceni (oko 15 evra za tonu) u centrima za odlaganje otpada. To očigledno podrazumeva pristup urbanoj infrastrukturi, koji je u novim naseljima onemogućen, pri čemu zvanične izjave beogradskih gradskih vlasti, o tome kako je Romima starijim od osamnaest godina ponuđeno zaposlenje u javnim preduzećima, zvuče teško ostvarivo, s obzirom na aktuelnu situaciju.

Prinudna iseljenja se ne mogu posmatrati kao proces džentrifikacije, smatra Jovana Vuković, budući da nije reč o sukobu oko smeštaja između „bogatih“ i „siromašnih“, već o svesnoj strategiji pauperizacije Roma, koja se ogleđa i u rasističkim ukazima, procedurama i izjavama od strane institucija. Ugrožena grupa, naročito najmarginalizovanije izbeglice sa Kosova, koja često nema ni dokumenta neophodna za sticanje prava na osnovnu zdravstvenu zaštitu, obrazovanja itd, nema drugog izbora osim da napusti te bedne i sve gore uslove i ode u inostranstvo, skoro uvek bez dovoljno poznavanja migracionih zakona u drugim zemljama. Samo ako se imaju u vidu „faktori pritiska“, povezani sa ekonomskim promenama, kao što su privatizacija stambenih oblasti, finansijske spekulacije i dezintegracija sistema socijalne zaštite u njihovoj zemlji porekla, može se steći globalna predstava o tom začaranom krugu koji dovodi do masovne migracije u zemlje EU.

23 Zaštitnik građana, Saopštenje Zaštitnika građana povodom incidenta i nasilja u beogradskom naselju Resnik, <http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr/2011-12-25-10-17-15/2011-12-25-10-13-14/2263-2012-04-09-14-54-31> (9.04.2012.)

Zaključak

Činjenično stanje opisano u ovom članku ne ostavlja mnogo nade u poboljšanje položaja romskih migranata, budući da su se našli između čekića socijalnog isključivanja u Srbiji i nakovnja asimilacije po svaku cenu u Nemačkoj, pri čemu oba faktora čine socioekonomski obrazac čije dalje funkcionisanje zahteva ljudske žrtve. Jedna strana kopa dublji rov, druga podiže više zidine, tako da tvrđava socijalnih prava ostaje nedostupna za većinu osoba koja se nada azilu. Uopšteno govoreći, treba imati u vidu da se pogoršavanje njihovog položaja ne može posmatrati odvojeno od dezintegracije socijalnih prava, koja pre svega pogađa Rome, zbog njihove male političke i ekonomske težine u sferi odlučivanja i društvenim mrežama, ali koja, u širem smislu, pogađa sve veći deo populacije evropskog kontinenta. Zato je izgleda dvostruko naivno verovati kako će deo romske populacije o kome smo u ovom tekstu pisali, ikada steći bolje životne uslove, ako diskusije i akcije povodom takvih socijalnih pitanja kao što su stanovanje, radni uslovi, sloboda kretanja i imunitet od proterivanja budu i dalje potiskivane u korist etničkih i kulturnih preokupacija, kao što su asimilacija, integracija i nekompatibilnost s načinom života dominantnog društva. Drugi neophodni uslov, kako objašnjava Dejan Marković, koordinator Romskog edukativno kreativnog centra iz Beograda, jeste zajednička akcija, kako unutar zajednice, tako i sa pojedincima i grupama izvan nje, koja bi mogla da postigne dugoročniju i delotvorniju društvenu solidarnost, preko granica kratkoročnih projekata koje sprovodi civilno društvo i koji često reprodukuju obrazac političkog i kulturnog kolonijalizma. Njegova organizacija saraduje sa Rosa Luxemburg Stiftung i teži da podstakne Rome, naročito one repatrirane iz zapadne Evrope, na delovanje u javnoj sferi. Svaka inicijativa koja se bavi samo posledicama društvene marginalizacije Roma osuđena je na neuspeh, ako ne omogućava uticaj na uzroke tog problema. Prema tome, neophodno je promeniti paradigmu, u pravcu stvarne socijalne inkluzije i obezbeđivanja podrške na evropskom nivou, budući da problem nije moguće rešiti pojedinačnim merama, u samo jednoj zemlji.

Romsko naselje kod pruge na Dorćolu neposredno pre rušenja. Naselje je uklonjeno uoči organizovanja teniskog turnira Serbia Open, april 2009. Beograd. / Roma's settlement near the railway track at Dorćol, shortly before the eviction, April 2009, Belgrade.

READMISIJA I DEPORTACIJA U SRBIJU

Readmisija lica koja su područje Republike Srbije napustila tokom devedesetih godina i zatražila azil u Zapadnoj Evropi i Skandinaviji

Dejan Marković

Pitanje readmisije lica koja su se na području EU tokom devedestih godina pojavila kao tražioci azila nije jedinstveno samo za Srbiju. I u drugim republikama bivše SFRJ trend migracija pratio je tok ratnih sukoba i socioekonomskih prilika koje su nastale u takvim uslovima. Najviše tražilaca azila bilo je iz država koje su najviše stradale tokom procesa raspada SFRJ, kao što su Bosna i Hercegovina i Hrvatska.

Ratni događaji tokom perioda 1991–1999. izazvali su kontinuirani odlazak stanovništva sa područja Republike Srbije, prvenstveno u Zapadnu Evropu i Skandinaviju, a onda i u preookeanske zemlje: Kanadu, Australiju i SAD. Motivi i razlozi odlaska zavisili su od sledećih okolnosti u kojima su se nalazili pojedinci ili grupe:

- ratni sukobi u okruženju i u Srbiji, sa nejasnom situacijom i ishodom, velikim brojem poginulih i ranjenih, masovni pozivi za ratne jedinice, veliki priliv izbeglica;
- opšta pravna nesigurnost i nemogućnost ostvarivanja prava;
- povremene nestašice i skok cena određenih proizvoda, enormna inflacija domaće valute;
- porast svih vrsta kriminala i nelegalne trgovine, povezan sa ratom zahvaćenim područjima.

Migranti iz Srbije su u velikom broju pristizali u EU i skandinavske zemlje, pa im je odobran institut „privremene zaštite“, kao oblik zaštite izbeglica-migranata koji se primenjuje u slučajevima priliva velikog broja lica i kada nije moguće sprovesti individualne procedure za dobijanje prava na azil. S obzirom na to da se radi o izuzetnoj meri koju su donosile vlade tih država, status lica u privremenoj zaštiti je periodično, najčešće posle godinu dana, produžavan.

Treba takođe napomenuti da je izvestan broj lica sa područja Srbije u navedene zemlje ušao legalno, nije tražio azil i ostajao ilegalno, dok su neka lica i ulazila i ostajala ilegalno. Države EU su migrantima iz Srbije pružale izvestan standard socijalnog i zdravstvenog zbrinjavanja za vreme boravka. Stambeno zbrinjavanje, odeća, obuća, ishrana, novčana davanja i školovanja za decu opredelili su migrante iz Srbije da po svaku cenu pokušaju da održe svoj privremeni azilantski status ili neki drugi oblik zaštite. Mnogi od njih su se bavili radom „na crno“, prosjačenjem ili „švercom“ i tako sticali zaradu. Neki od njih su višak novca slali u Srbiju radi kupovine kuća ili građevinskog zemljišta, sasvim opravdano očekujući eventualno prisilno ili „dobrovoljno“ napuštanje zemlje domaćina.

Ovakva situacija je trajala sve do 2001. godine, odnosno do 1996–1997. godine, za Albance sa Kosova i Metohije, koji bivaju masovno vraćani, sve do izbijanja sukoba 1998. godine, a na osnovu sporazuma o readmisiji sklopljenog sa tadašnjom Vladom. Privremena zaštita za ostale migrante, Rome, Bošnjake, Srbe i druge, prestajala je rokom za koji je odobravana, a konačno prestankom razloga zbog kojih je odobrena. Prema oceni zapadnoevropskih i skandinavskih vlada, promena vlasti u Srbiji, od oktobra 2000. godine, predstavlja momenat kada prestaju razlozi za odobravanje „privremene zaštite“ kao instituta zaštite prognanih i izbeglih lica –migranata iz Srbije – o čemu te vlade donose odgovarajuće odluke.

Izrađuju se, potpisuju, ratifikuju i protokolišu bilateralni sporazumi o readmisiji sa Republikom Srbijom, koji obavezuju strane potpisnice da na svoju teritoriju prihvate sopstvene državljane kojima je prestao legalni osnov boravka u drugoj zemlji.

Sprovođenje ovih sporazuma predstavljalo je veliko olakšanje za administracije država članica EU. Smanjuju se budžetska davanja za izdržavanja migranata, zbog čega postoje prigovori domaćih sindikata, kao i zbog ilegalne radne snage, a u nekima se izlazi u susret desničarskim zahtevima da bude smanjen broj „obojenih“ migranata, koje ne žele da vide u svojim luksuznim

kvartovima ili supermarketima. Zbog toga se daju široka ovlašćenja organima represije, pre svega policiji, u postupanju prema migrantima, tako da se čak odobrava i upotreba električnih palica.

Počinje surova realnost prisilnog povratka u Srbiju – njenih državljana ili lica kojima je poslednja destinacija pre odlaska u inostranstvo bila teritorija Srbije. Činjenica prestanka statusa izbeglice saopštava im se najčešće prilikom preuzimanja socijalne pomoći, kao i rok do kojeg moraju napustiti dotičnu državu. Tako se postupa i sa drugima za koje se ustanovi da im je prestala mogućnost legalnog boravka. Rešenja se uručuju u pisanoj formi uz mogućnost žalbe, koja je u ogromnoj većini slučajeva bila negativno rešena. Migranti iz Srbije koji su uložili žalbu na rešenje, često su skoro svu svoju ušteđevinu davali lokalnim advokatima, u pokušaju da ostanu u dotičnoj državi, ali bez uspeha. U ovakvoj situaciji zabeleženi su svi oblici aktivnog i pasivnog otpora merama vlasti, kao što su skrivanje, menjanje gradova ili pokrajina, prelaženje u druge države EU ili neki drugi oblik izbegavanja napuštanja teritorije države na kojoj su se nalazili. Jedan od vidova aktivnog oblika otpora koji je bio surovo sankcionisan sastojao se u pružanju fizičkog otpora prisilnom zadržavanju ili odvođenju na aerodrom radi deportacije. Ovakve mučne i teške situacije najčešće su se događale noću ili u ranim jutarnjim satima (takozvane „racije u zoru“), kada je policija intervenisala prema pojedincima ili porodicama, koji u datom roku, posle odbijene žalbe, nisu napustili zemlju.

Po ulasku u prostorije u kojima su boravili, migranti su od policije dobijali rok od 30 minuta da spakuju stvari koje imaju i pođu. Sve veće količine novca bile su im oduzimate; ostavljano je od 50-100 evra po porodici. Svemu su neretko prisustvovala i deca migranata. Prisilno napuštanje države odvijalo se posle nekog perioda zadržavanja u migracionom centru, radi sakupljanja dovoljnog broja lica za takozvani „čarter let“ ili su lica prevožena direktno na aerodrom, gde su često satima čekala na deportaciju. Uznemirenim migrantima davana su sredstva za smirenje, kako bi u toku leta bili mirni.

Sa aerodroma migrantima je bio omogućen telefonski poziv, kako bi svoj povratak mogli najaviti rodbini ili prijateljima, radi organizacije dočeka i prevoženja do krajnjeg odredišta u Srbiji. Dolazak u Srbiju posle više godina, okolnosti deportacije i neizvesnost daljeg života, predstavljali su posebnu traumu i stres, kako za odrasle, tako i za decu.

Po povratku, za one koji su imali gde i kod koga da se vrate, kao i za one koji nisu imali nikog, postavljala se dilema: ostati i prilagoditi se novim-starim

uslovima ili se što pre, na bilo koji način, vratiti u državu odakle su proterani ili neku drugu u kojoj još nisu bili. Oni koji su bili primorani da ostanu u Srbiji, suočili su se sa mnogim problemima:

- neposjedovanje ličnih dokumenata i dokumentacije za decu rođenu u inostranstvu;
- prekinuto školovanje i neposjedovanje školske dokumentacije za decu;
- nemanje sredstava za život i nerešeno stambeno pitanje;
- loše zdravstveno stanje i loš pristup zdravstvenoj zaštiti;
- nemogućnost zapošljavanja i sticanja prihoda.

Ukoliko u prva tri meseca po dolasku u Srbiju povratnici nisu uspjeli da reše nijedno od navedenih pitanja, njih više od trećine odlučivalo se da na svaki način ponovo napusti Srbiju, odnosno da sekundarno migrira.

Problem pristupa ličnim dokumentima zasnivao se najpre na činjenici da povratnici kod sebe nisu imali lične karte ili su imali nevažeće, kao osnovni identifikacioni dokument. Jedini dokument koji su posedovali bio je putni list/ putna isprava u jednom pravcu, koju su ili ostavljali na pasoškoj kontroli na graničnom prelazu ili vraćali policijskoj stanici u mestu boravišta, u roku od 48 sati pri dolasku u Srbiju. Za pribavljanje lične karte nije uvek bilo lako ustanoviti gde se dobija izvod iz matične knjige rođenih, a gde izvod iz knjige državljana. Prijava prebivališta nekada je bila skopčana sa obavezom plaćanja vlasniku stana/ kuće zbog prijave na fiktivnu adresu. Poseban problem se pojavljivao za lica koja su se po dolasku u Srbiju privremeno smestila kod rođaka na jednom kraju države, a potrebni dokumenti-izvodi dobijali su se na drugom kraju. Najteže je bilo obezbediti lična dokumenta povratnicima koji su vraćeni na prostor centralne Srbije, a koji su poreklom sa teritorije AP Kosovo i Metohija. Izmeštene matične knjige, procedure, takse i troškovi, često su celu tu aktivnost dovodili do apsurdna.

Povratnici koji su bili stambeno zbrinuti i imali neka sredstva i socijalne veze, mnogo su lakše podnosili situaciju povratka. Oni čije kuće više nisu postojale ili su svoje kuće prodali kako bi otišli u inostranstvo, bili su u stanju posebne socijalne potrebe. Oni koji su se mogli smestiti kod rodbine ili prijatelja, a da ne budu na smetnji, mogli su se smatrati srećnim. Svakako da je najteže bilo povratnicima, a posebno porodicama sa decom, koji nisu imali nijednu od navedenih mogućnosti, da ne govorimo o novčanim sredstvima za zakup stana ili kuće. Oni su spavali napolju, po napuštenim ili improvizovanim kućama i u kartonima. Garderoba koju su mogli poneti uglavnom je bila sezonska, tako da su i odeća i obuća bile problem u njihovom socijalnom

zbrinjavanju. Ishrana povratnika zavisila je od njihovog imovinskog stanja, kao i stanovanje i odevanje – oni koji su imali novca, imali su sve, a oni drugi ništa. Često je jedino rešenje za ovakve situacije bilo prosjačenje na javnim mestima ili po kućama. Održavanje telesne higijene, naročito u zimskim uslovima, za odrasle i decu, takođe je zavisilo od okolnosti.

Jedan broj lica vraćenih po osnovu sporazuma o readmisiji već je oboleo u državama u kojima je boravio pre povratka u Srbiju. Prilikom povratka, u toku leta avionom, bila im je obezbeđena lekarska pratnja od polaznog aerodroma do aerodroma u Srbiji, odnosno, odgovarajuća terapija u vidu lekova za 20-30 dana po povratku u Srbiju, posle čega je trebalo da pređu na upotrebu odgovarajućih domaćih medikamenata. Lica koja su bila hospitalizovana dočekivale su medicinske ekipe sa prevozom do bolnica, kao i lica koja su bila pacijenti neuropsihijatrijskih ustanova, a koja su preuzimale ekipe iz takvih ustanova u Srbiji.

Dešavalo se da povratnici neposredno po dolasku u lokalnu sredinu obole i da postoji potreba za ukazivanjem pomoći, odnosno pružanjem zdravstvene zaštite. Kada je u pitanju bilo hitno medicinsko zbrinjavanje, kao primarna zdravstvena zaštita, uglavnom nije bilo problema, ali kada je u pitanju bilo lečenje, ležanje u bolnici, davanje lekova, operacija, ugradnja ortopedskog pomagala ili vađenje zuba, odnosno, razni oblici sekundarne i tercijarne zaštite, tada je već bilo drugačije. Zbog specifične situacije, povratnici kod sebe nisu imali lične karte, samim tim ni zdravstvenu knjižicu, što je u velikoj meri komplikovalo odnos medicinskog i administrativnog osoblja prema njima. Bez obzira na propise, teškoće u zdravstvenoj zaštiti trpela su i deca povratnika, kojima često nije bila pružana adekvatna pomoć.

Deca povratnika, posebno ona koja su rođena u inostranstvu ili su kao mala napustila Srbiju, a školovanje započela u inostranstvu, našla su se u teškoj situaciji. Države koje su ih proterivale zajedno sa njihovim roditeljima, nisu vodile računa o periodu školovanja, da li je to početak, sredina, trećina ili kraj školske godine. Trauma povratka posebno je povezana sa situacijom prisilnog povratka, gde su, noću ili rano ujutro buđeni i isprepadani od policije, imali prilike da se suoče sa primenom sile, vikom i galamom roditelja i policije, guranjem u vozila ili čak fizičkim odvajanjem od roditelja na neko vreme. Deca koja su spakovala knjige i s radošću očekivala sutrašnji dan i susret sa drugim đacima, odjednom su se našla u njima nepoznatom svetu.

U velikom broju slučajeva srpski jezik im je bio nepoznat, maternji jezik su poznavali, a vrlo dobro su vladali jezikom zemlje u kojoj su boravili. Sva

njihova svedočanstva i dokumenta ostala su u državi iz koje su proterani. Najteže trenutke povratka u Srbiju delili su sa svojim roditeljima.

Većina povratnika po readmisiji bili su radno sposobni, u najproduktivnijem životnom dobu, uglavnom bez osnovnog obrazovanja ili sa nepotpunom osnovnom školom. Naviknuti na visoke socijalne standarde za migrante, sa mogućnošću dopunskih, iako ilegalnih načina zarade, po dolasku u Srbiju nisu mogli da se snađu. Nizak nivo socijalnih davanja i male zarade za poslove koje radi nekvalifikovana ili niskokvalifikovana radna snaga, stalno su ih motivisali da se i u Srbiji bave nelegalnim poslovima, najčešće „švercom”-trgovinom različitom robom, odnosno da angažuju druge članove svoje porodice za prosvjačenje.

Na tržištima rada/ biroima za zapošljavanje mogli su da se pojave samo sa ličnim kartama, jer nisu imali diplome i svedočanstva. Izuzetno mali broj povratnika je prošao neku obuku za zanat ili kurs za posao u državi iz koje je proteran. Jedino njihovo angažovanje u tim državama bilo je na jednostavnim poslovima, kao što su čišćenje smeća ili održavanje higijene naselja, a radi mogućnosti dobijanja socijalne pomoći, tamo gde je to bilo tako uslovljeno.

U praktičnom smislu, prilagođavanje životu u Srbiji, odnosno aktivna reintegracija povratnika, bila je otežana delovanjem više faktora. Prvo, sami povratnici su dosta dugo prećutkivali činjenicu i osnov svog povratka u Srbiju, misleći da će krijući okolnosti proterivanja sebi olakšati položaj i eventualni povratak u države iz kojih su proterani, tada nesvesni činjenice da je to međudržavni sporazum. S druge strane, zaposleni u državnoj upravi i lokalnoj samoupravi, u matičnim službama, domovima zdravlja, centrima za socijalni rad, školama i službama za zapošljavanje, nisu bili upoznati da uopšte postoji kategorija povratnika po readmisiji, kao specifična populacija stanovništva, čiji broj nije zanemarljiv, a koja ima posebne probleme. Sve to je doprinelo nagomilavanju problema, koje ne rešavaju ni država, ni zajednica, niti nevladin sektor.

Prilog

Izvor: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Republike Srbije, 2012.

Podaci se odnose samo na deportacije putem aviona, broj deportovanih ostalim prevoznim sredstvima nije uzet u obzir.

BROJ POVRATNIKA PO OSNOVU SPORAZUMA O READMISIJI VRAĆENIH PREKO AERODROMA „NIKOLA TESLA“ BEOGRAD

GODINA

2006.	_____	1.109
2007.	_____	719
2008.	_____	568
2009.	_____	814
2010.	_____	1.711
2011.	_____	1.937

Kada su u pitanju države iz kojih povratnici dolaze, najveći broj povratnika evidentiran je iz Nemačke, na drugom mestu su Švajcarska i Švedska, a na trećem Danska. Po nacionalnoj strukturi populaciju povratnika čine pripadnici manjina iz Srbije, i to u prvom redu Romi, preko 80%, a zatim ostali: Bošnjaci Muslimani oko 10%, i ostali zajedno sa Srbima oko 10 %. Po mestu rođenja i namere povratka, povratnici potiču iz opština sa juga Srbije, Raške oblasti, istočne Srbije, Banata i Bačke i Beograda. Velika većina vraćenih su porodice, više od 80%, a ostalo su pojedinci.

Kontejnersko naselje u Resniku, Srbija, 2012. /
The container settlement in Resnik, Serbia, 2012.

SRBIJA: VIZNA LIBERALIZACIJA PO SVAKU CENU?¹

Chachipe a.s.b.l.

Evropska unija je 30. novembra 2011. donela odluku o liberalizaciji viznog režima prema Republici Srbiji. Sporazum je potpisan 19. decembra 2009.

Parlament Republike Srbije je 23. oktobra 2008. usvojio novi Zakon o zaštiti državne granice,² koji je stupio na snagu 1. aprila 2009. Tim Zakonom pogranična policija se ovlašćuje da proverava osobe pri ulasku i izlasku iz zemlje. Predmet provere mogu biti ne samo putna dokumenta, već i svrha putovanja.

1 Prilog organizacije Chachipe donosi pregled mera preduzetih od strane balkanskih zemalja, koje su usledile nakon pritiska EU. Izveštaj se fokusira na one mere koje imaju najneposrednije posledice po stanovništvo. U njemu je naglašena veza između intervencije EU i domaćeg odgovora u zemljama Balkana, a razmatra se i odgovornost Evropske unije u kršenjima ljudskih prava koja su zatim usledila.

Objavljeni tekst je odlomak iz publikacije „Selective Freedom – The visa liberalization and restrictions on the right to travel in the Balkans“, sa fokusom na slučaj Srbije i pod naslovom, „Srbija: vizna liberalizacija po svaku cenu“; Chachipe, Selective Freedom – The visa liberalization and restrictions on the right to travel in the Balkans, 2012, str. 13-30, http://romarights.files.wordpress.com/2012/07/chachipe_visa_liberalisation_report_270612.pdf
Napomena: Sve internet adrese u izveštaju su aktivne i poslednji put su posećene na dan zaključenja prevoda, 27. septembra 2012. (napomena prevodioca).

2 Službeni Glasnik Republike Srbije, Zakon o zaštiti državne granice, br. 97/08 od 27.10.08, član 6, Ovlašćenja, mere i radnje, <http://www.imldb.iom.int/viewDocument.do?id=%7B0D19C408-EFCB-4F4B-BA98-61449B6472D9%7D> (eng.), http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_zastiti_drzavne_granice.html (srp)

Godine 2007, Parlament Republike Srbije je usvojio novi Zakon o putnim ispravama, koji je stupio na snagu 9. oktobra 2007.³ Taj Zakon je bio osnova za uvođenje biometrijskih putnih isprava. Imao je nekoliko amandmana, kojima je produžen period važenja starih pasoša.⁴

Parlament Republike Srbije je 23. oktobra 2008. usvojio i novi Zakon o strancima, koji je stupio na snagu 1. aprila 2009.⁵ Taj Zakon uvodi načelo odgovornosti prevoznika u nacionalni zakon, po kojem je prevoznik obavezan da vrati nazad, o svom trošku, osobu koja ne ispunjava uslove za ulazak u zemlju.⁶ Prevozniku koji ne ispuni tu obavezu preti kazna od 860 do 4.300 evra.⁷ Prema Članu 11. tog Zakona, strancu se može zabraniti ulazak u zemlju, ako on ili ona ne raspolaže s dovoljno sredstava za izdržavanje ili ako je „on ili ona u tranzitu, ali ne ispunjava uslove za ulazak u treću zemlju“.⁸ Prema Članu 13. (2) tog Zakona, strancu se može privremeno zabraniti izlazak iz zemlje, ako on ili ona nema vizu neophodnu za ulazak u drugu zemlju.⁹

Između 1996. i 2007. godine Srbija je potpisala 16 bilateralnih sporazuma o readmisiji, sa 18 zemalja.¹⁰ Sporazum o readmisiji sa EU potpisan je 18. septembra 2007, a stupio je na snagu 1. januara 2008. Godine 2009, Srbija je

3 Službeni Glasnik Republike Srbije, Zakon o putnim ispravama, br. 90/07, <http://www.mup.rs/domino/zakoni.nsf/Law%20on%20Travel%20Documents.pdf> (eng.), <http://www.propisi.com/zakon-o-putnim-ispravama.html> (srp.)

4 Službeni Glasnik Republike Srbije, Zakon o izmeni Zakona o putnim ispravama, br. 90/07, 1. 10. 07; Službeni Glasnik Republike Srbije, Zakon o izmeni Zakona o putnim ispravama, br. 116/08, 22. 12. 08; Službeni Glasnik Republike Srbije, Zakon o izmeni Zakona o putnim ispravama, br. 104/09, 16. 12. 09; Službeni Glasnik Republike Srbije, Zakon o izmeni Zakona o putnim ispravama, br. 76/10, 22. 10. 10.

5 Službeni Glasnik Republike Srbije, Zakon o strancima, br. 97/08, 27. 10. 08, <http://www.unhcr.org/refworld/type,LEGISLATION,,SRB,4b5d715a2,0.html> (eng.), http://paragraf.rs/propisi/zakon_o_strancima.html (srp.)

6 Ibid., Član 22, Obaveze prevoznika.

7 Ibid., Član 81, Kaznene odredbe.

8 Ibid., Član 11, Odbijanje ulaska.

9 Ibid., Član 13 (2), Izlazak.

10 Ta lista uključuje: Mađarsku (2001), Nemačku (2003), Švedsku (2003), Dansku (2003), Italiju (2003), zemlje Beneluksa (2004), Austriju (2004), Slovačku (2003), Francusku (2006), Kanadu (2006), Sloveniju (2009), Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu (2008), Norvešku (2009), Švajcarsku (2009), Albaniju (2010), Makedoniju (2010), Maltu (2010), Bugarsku (2011), Rumuniju (2011).

potpisala posebne bilateralne sporazume o readmisiji sa Švajcarskom¹¹ i Norveškom, koje nisu članice EU, ali su opet deo Šengenske zone.¹²

Godine 2009. Vlada Republike Srbije usvojila je Strategiju za reintegraciju povratnika, u skladu sa sporazumima o readmisiji,¹³ kao i akcioni plan za njihovu primenu, u periodu 2009–2010.

Godine 2008, 5.855 državljana Srbije prisilno je vraćeno iz država članica EU u Srbiju. Tokom 2009, na osnovu tih sporazuma, deportovano je 4.105 osoba.¹⁴ Većina onih koji su prisilno vraćeni bili su Romi, za kojima su sledili pripadnici drugih etničkih manjina.¹⁵

Razvoj situacije posle liberalizacije viznog režima

Posle liberalizacije viznog režima sa EU, broj zahteva za odobravanje azila među državljanima Srbije drastično je porastao. Prema podacima EURO-STAT, broj tražilaca azila iz Srbije, u EU i Švajcarskoj, porastao je sa 3.475

11 Bundesamt für Migration, Abkommen mit Serbien unterzeichnet, 30.07.09, http://www.bfm.admin.ch/bfm/de/home/dokumentation/medienmitteilungen/2009/ref_2009-06-30.html

12 Ministarstvo pravde i javne politike Norveške, Readmission agreements with Montenegro and Serbia, (Press Release) 21.12.09, <http://www.regjeringen.no/en/dep/jd/press-center/pressemeldinger/2009/readmission-agreements-with-montenegro-a.html?id=588826>

13 Službeni Glasnik Republike Srbije, Strategija reintegracije povratnika po osnovu sporazuma o readmisiji, br. 15/09, http://www.kirs.gov.rs/docs/Readmission_strategy.pdf (eng.) http://www.pravamanjina.rs/attachments/Strategija_reintegracije_povratnika_po_osnovu_sporazuma_o_readmisiji.doc (srp.)

14 Državljeni trećih zemalja vraćeni, na osnovu svog državljanstva, iz država članica; European Commission, Evaluation of EU Readmission Agreements, Commission staff working document accompanying the communication from the European Commission to the European Parliament and the Council, SEC (2011) 211, Brussels, 23.02.11, str. 3, [http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/eims/HOME/136966/SEC\(2011\)211.pdf](http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/eims/HOME/136966/SEC(2011)211.pdf)

15 Srpska NVO Grupa 484 o tome piše sledeće: „Prema podacima IOM, pre ukidanja viznog režima, tipični povratnik bio je muškarac, oženjen, deklarisan kao Rom, nezaposlen, između 30 i 39 godina, s dvoje dece, koji je živeo u Nemačkoj oko pet godina. 42.20% ukupnog broja povratnika boravilo je u Nemačkoj između 2 i 5 godina; 21.09% od 6 do 10 godina; 23.56% od 11 do 15 godina“; Videti: Grupa 484, Irregular can be regular – migration from southern Serbia, December 2011, str. 5. Isto zapažanje važi i za one koji su vraćeni posle vizne liberalizacije, kao što pokazuju podaci Komesarijata za izbeglice. Prema tim podacima, od 1.315 državljana Srbije vraćenih preko beogradskog aerodroma, u periodu od januara do oktobra 2011, 1.023 su bili deklarisani kao Romi, a 19 kao Aškali. (ibid., str. 6), <http://www.grupa484.org.rs/2012%20Irregular%20can%20be%20Regular%20E2%80%93%20migration%20from%20southern%20Serbia%20final.pdf>

iz 2009. na 15.420 tokom 2010. Godine 2011, prema podacima EUROSTAT, 11.520 državljana Srbije je tražilo azil u državama članicama EU, uglavnom u Nemačkoj (4.580) i Švedskoj (2.645).¹⁶ Prema podacima UNHCR,¹⁷ broj zahteva za odobravanje azila, koji su podnele osobe iz Srbije (uključujući i Kosovo), u industrijalizovanim zemljama, porastao je sa 18.782 u 2009¹⁸ na 29.605 u 2010. i 21.246 tokom 2011.¹⁹

Srbija se našla pod pritiskom, negde u februaru 2010, kada je nekoliko država članica, uključujući i Belgiju i Švedsku, protestovalo zbog velikog porasta broja tražilaca azila među državljanima Srbije.²⁰ Krajem meseca, belgijski premijer Yves Leterme, poslao je alarmantno pismo Komesarki EU za unutrašnje poslove, Ceciliji Malmström, u kojem je od Komesarke tražio da razmotri moguće akcije radi smanjivanja negativnih posledica liberalizacije viznog režima.²¹

„Da li se može analizirati koliko je Evropska komisija sposobna da donosi odluke i preduzima mere koje bi ograničile negativne posledice liberalizacije viznog režima EU, u ovom posebnom slučaju?“

Yves Leterme, premijer Belgije

16 EUROSTAT, Novi zahtevi za odobravanje azila, na osnovu državljanstva, sakupljeni na godišnjem nivou, vlastiti proračuni na osnovu podataka EUROSTAT.

17 Podaci UNHCR obuhvataju i osobe poreklom sa Kosova.

18 Origin of asylum applications lodged in 44 industrialized countries 2009 and 2010: UNHCR, Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2009 – 2010, Geneva, 2011, str. 17, <http://www.unhcr.org/4d8c5b109.html>

19 Origin of asylum applications lodged in 44 industrialized countries 2010 and 2011: UNHCR, Asylum Levels and Trends in Industrialized Countries 2010 – 2011, Geneva, 2012, str. 22, <http://www.unhcr.org/4e9beaa19.html>

20 Videti, na primer: The Local, Swedish towns strained by asylum seeker spike, 6.10.10, <http://www.thelocal.se/29460/20101006> ; BalkanInsight, Asylum Seekers from Serbia Board Buses for Europe, 21.10.10, <http://www.balkaninsight.com/en/article/another-wave-of-asylum-seekers-from-balkans-hit-sweden>

21 „Vous serait-il possible d'examiner si la Commission européenne est en mesure de prendre des décisions ou des actions qui permettraient de limiter les conséquences néfastes de la libéralisation du régime européen des visas dans ce cas d'espèce?“ Da li se može analizirati koliko je Evropska komisija sposobna da donosi odluke i preduzima mere koje bi ograničile negativne posledice liberalizacije viznog režima EU, u ovom posebnom slučaju?, belgijski premijer Yves Leterme, u pismu Komesarki EU, Ceciliji Malmström, navedeno prema: La Gazette, Visas supprimés dans l'UE: les immigrés des Balkans affluent, 26.02.10, <http://www.lanouvellegazette.be/actualite/belgique/2010-02-26/visas-supprimes-dans-l-ue-les-immigrés-des-balkans-affluent-763676.shtml>

Leterme, čija se zemlja pripremala da preuzme rotirajuće predsedavanje EU, uputio se na Beograd 8. marta 2010. U Beogradu se sreo sa premijerom Srbije, Mirkom Cvetkovićem, s kojim je razgovarao i tri dana ranije u Briselu, da bi s njim razmotrio pitanje porasta broja tražilaca azila među državljanima Srbije.²² U isto vreme, belgijski državni sekretar, Melchior Wathelet, posetio je Preševo i Bujanovac, dva grada u južnoj Srbiji identifikovana kao mesta porekla tražilaca azila, gde je imao sastanke sa gradonačelnicima.²³

Uporedo s tom posetom, belgijske vlasti su, uz veliku pažnju medija, organizovale prvu u nizu deportacija grupe od 44 tražilaca azila iz Srbije, čime su poslale jasan signal da „nema smisla putovati u Belgiju... radi traženja statusa političke izbeglice.“²⁴

U oktobru 2010, nekoliko država članica EU i Evropska komisija obnovili su pritisak na Srbiju da smanji broj tražilaca azila:

„Nećemo prihvatiti tu očiglednu zloupotrebu našeg prava na azil... Ako se ništa ne promeni, mora biti jasno da će bezvizni režim za Srbiju i Makedoniju doći u pitanje.“

Joachim Herrmann, Ministar unutrašnjih poslova Bavorske

Belgijski državni sekretar, Melchior Wathelet, čija je zemlja tada predsestavala EU, posetio je Beograd 21. oktobra 2010, i razgovarao sa tadašnjim zamenikom premijera Srbije i ministrom unutrašnjih poslova Ivićem Dačićem.²⁵ Istog dana, državna sekretarka Bavorske, Emilia Müller, takođe je posetila Beograd, gde je imala sastanke sa ministrom unutrašnjih poslova Srbije

22 BETA, Serbian PM Cvetkovic to meet with leaders of EU, Belgium, 5.03.10, <http://www.emg.rs/en/news/serbia/115470.html>

23 B92/BETA, Belgium sends back asylum seekers, 10.03.10, http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2010&mm=03&dd=10&nav_id=65705

24 SETimes, Rush to asylum puts visa-free travel at risk in Serbia, Macedonia, 30.03.10, http://setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2010/03/30/feature-02

25 Tanjug, Wathelet, Dačić: Visa regime not threatened, 22.10.10, http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2010&mm=10&dd=22&nav_id=70444; Le Figaro, UE/asile: les Serbes mis en garde, 21.10.10, <http://www.lefigaro.fr/flash-actu/2010/10/21/97001-20101021FILWWW00602-ueasile-les-serbes-mis-en-garde.php>; 7sur7, Les demandeurs d'asile serbes dans l'UE seront tous renvoyés, 21.10.11, <http://www.7sur7.be/7s7/fr/1502/Belgique/article/detail/1173119/2010/10/21/Les-demandeurs-d-asile-serbes-dans-l-UE-seront-tous-renvoyes.dhtml>

i drugim predstavnicima države.²⁶ Dva dana pre toga, ministar unutrašnjih poslova Bavarske, Joachim Hermann, upozorio je, u saopštenju za štampu, na moguću povratak viza za državljane Srbije i Makedonije.²⁷

Komesar EU za proširenje, Štefan Füle, poslao je 18. oktobra 2010. pisma ministrima unutrašnjih poslova Srbije i Makedonije, u kojima se tražio obaveštenje o efikasnosti mera preduzetih tokom proleća, radi smanjivanja broja tražilaca azila u EU. Upozorio je na moguću negativni uticaj stava nekih država članica u pogledu liberalizacije viznog režima i pozvao vlasti obe zemlje da „bez odlaganja preduzmu sve neophodne mere za smanjivanje priliva tražilaca azila“.²⁸ Dva dana kasnije, Komesarka EU za unutrašnje poslove, Cecilia Malmström, poslala je pisma slične sadržine ministarstvima unutrašnjih poslova Srbije i Makedonije.²⁹

„Preduzećemo preventivne mere i objasniti (našim) građanima da tražioci azila, ili, preciznije, lažni tražioci azila, neće dobiti azil. Oni će biti vraćeni u Srbiju na osnovu sporazuma o readmisiji.“

Ivica Dačić, tadašnji zamjenik premijera i ministar unutrašnjih poslova

26 BalkanInsight, Asylum Seekers from Serbia Board Buses for Europe, 21.10.10.

27 „Diesen offenkundigen Missbrauch unseres Asylrechts werden wir nicht hinnehmen. Wenn sich diese Entwicklung fortsetzt, muss die Europäische Union handeln und die Visumpflicht für diese Länder wieder einführen. Wir werden das jetzt sehr genau beobachten. Sollte sich hier nichts ändern, muss klar sein: Die Visafreiheit für Serbien und Mazedonien steht auf dem Spiel.“ („Nećemo prihvatiti tu očiglednu zloupotrebu našeg prava na azil. Ako se taj trend nastavi, Evropska unija mora delovati i ponovo uvesti vezi za te zemlje. Pratićemo tu situaciju veoma pažljivo. Ako se ništa ne promeni, mora biti jasno da će bezvizni režim za Srbiju i Makedoniju doći u pitanje.“) Bayrisches Staatsministerium des Inneren, Pressemitteilung Nr. 383/10: Asylbewerberzahlen aus Serbien und Mazedonien sprunghaft angestiegen – Joachim Herrmann: „Visafreiheit steht auf dem Spiel – keine staatlichen Mittel für Asylbetrüger“, 19.10.11, <http://www.stmi.bayern.de/presse/archiv/2010/383.php>

28 European Stability Initiative, Freedom of movement in a populist age: Why Balkan visa liberalisation is (still) a success, Brussels, 30 June 2011, str. 8.

29 EU observer, Asylum rise puts Balkan visa-free scheme in danger, 21.10.10, <http://euobserver.com/9/31092>

Unutrašnja reagovanja

Posle prvih prigovora zbog povećanja broja tražilaca azila, tadašnji zamenik premijera Srbije i ministar unutrašnjih poslova, Ivica Dačić, u martu 2010. najavio je da će Srbija, zajedno sa Makedonijom, sprovesti istragu prevozničkih preduzeća, da bi se utvrdilo da li su aktivnosti oko traženja azila „organizovane“.³⁰ Izjavio je i da će Srbija biti „veoma kooperativna“ kada je reč o readmisiji tražilaca azila, tako da to pitanje „neće ugroziti viznu liberalizaciju sa zemljama EU“.³¹

U novembru 2010, Dačić je najavio da će Srbija pojačati pograničnu kontrolu, naročito na granici s Mađarskom. Rekao je i da će Srbija sprovesti istragu o eventualnoj povezanosti prevozničkih preduzeća sa povećanjem broja tražilaca azila.³²

Vlada Srbije je u februaru 2011. formirala Komisiju za praćenje bezviznog režima s EU. Prema Tanjugu, zadatak te komisije je da prati pitanje takozvanih lažnih tražilaca azila i predlaže Vladi odgovarajuće mere, radi smanjivanja njihovog broja.³³

U maju 2010, članovi Vlade Srbije su ponovo najavili proširenje granične kontrole, uključujući i kontrolu putnika pre izlaska iz zemlje, koji će morati da opravdaju svrhu svog putovanja i dokažu da raspolažu sa dovoljno sredstava za izdržavanje. Te mere će obuhvatiti i krivično gonjenje onih koji prevoze „lažne azilante“ u EU.³⁴

U govoru pred Odborom za spoljne poslove Evropskog parlamenta, zamenik premijera za evropske integracije, Božidar Đelić, rekao je da će Srbija ograničiti slobodu kretanja osobama koje zloupotrebljavaju viznu liberali-

30 B92, Visa liberalization not jeopardized, 11.03.10, http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2010&mm=03&dd=11&nav_id=65740

31 Ibid.

32 AFP, Serbia vows to tackle EU asylum influx, 9.11.10, <http://www.eubusiness.com/news-eu/serbia-immigration.6v5>; B92, Number of false asylum seekers to be reduced, 21.11.10, http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2010&mm=11&dd=21&nav_id=71024

33 Tanjug, Vlada obrazovala Komisiju za praćenje bezviznog režima s EU, 24.02.11, <http://www.politika.rs/vesti/najnovije-vesti/Vlada-obrazovala-Komisiju-za-pracenje-bezviznog-rezima-s-EU.lt.html>

34 Sofia Echo, Serbia to tighten border controls, 19.05.11, http://sofiaecho.com/2011/05/19/1092039_serbia-to-tighten-border-controls

zaciju sa EU i sprovoditi strogu kontrolu putnika na graničnim prelazima i prevozničkih preduzeća.³⁵

„Radi zaštite interesa Republike Srbije i njenih građana, odnosno sprečavanja zloupotrebe bezviznog režima Evropske unije prema Republici Srbiji, za putovanje u države članice Evropske unije, policijski službenik granične policije može od državljanina Republike Srbije, osim putne ili druge isprave propisane za prelazak državne granice, tražiti i:

- 1) druga odgovarajuća dokumenta kojima se dokazuje svrha putovanja u države članice Evropske unije (...);
- 2) dokaz o posedovanju dovoljno sredstava za izdržavanje za vreme boravka u državama članica Evropske unije (...), u skladu sa svrhom putovanja;
- 3) druge dokaze, pozive ili potvrde u pogledu svrhe putovanja, predviđene zakonodavstvom Evropske unije i njenih država članica.

Uredba koja detaljno propisuje način sprovođenja ovlašćenja granične policije i obaveze osoba koje prelaze granicu

Vlada Srbije je u oktobru 2011. najavila dalje reforme, u dokumentu podnetom Evropskoj komisiji. Te reforme bi trebalo da uključe reklasifikaciju organizovane ilegalne emigracije u kriminalno delo, privremenu konfiskaciju (oduzimanje?) pasoša „lažnih azilanata i njihovo odvraćanje od napuštanja zemlje, kao i proširivanje ovlašćenja granične policije.³⁶

³⁵ „Osnovali smo vladinu Komisiju za praćenje implementacije bezviznog režima, saveujemo se sa Evropskom komisijom oko amandmana srpskih zakona, da bismo efikasnije progonili organizatore grupa tražilaca azila, ograničićemo putovanja onih koji zloupotrebljavaju taj sistem, poštujući pri tom ljudska prava, sprovodimo strogu kontrolu putnika na graničnim prelazima i turističkih agencija, vodimo kampanje za podizanje svesti među onim grupama koje su prepoznate kao potencijalni tražioci azila, ostvarujemo dodatne projekte, inkluziju romske zajednice, itd. Pozdravljamo planirane promene režima Šengenske zone, kao i Direktivu o vraćanju, koji će sprečiti prestupnike da ponovo uđu u zonu u periodu od pet godina i nadamo se skorom uspostavljanju zajedničkog evropskog sistema azila.“ Obraćanje Njegove Ekselencije, Božidara Đelića, zamenika premijera i ministra za evropske integracije, pred Evropskim parlamentom, Brisel, 16.06.11.

³⁶ Isa Intel, Asylum seekers may cost Serbia EU visa liberalization, 10.05.11, <http://www.isaintel.com/2011/05/10/asylum-seekers-may-cost-serbia-eu-visa-liberalization/>

Jačanje granične kontrole

U maju 2011, tadašnji ministar unutrašnjih poslova Srbije, Ivica Dačić, najavio je da putnici koji nemaju dovoljno sredstava za izdržavanje neće moći da napuste Srbiju. Kao primer je naveo slučaj porodice koja je htela da otputuje u Švedsku, s kartama u jednom pravcu i sa svega 100 evra u džepu. Granična policija je zaključila da ta porodica zapravo želi da traži azil i sprečila ju je da nastavi putovanje.³⁷

Vlada Srbije je 2. juna 2011. usvojila novu uredbu radi stvaranja zakonske osnove za kontrolu pre izlaska iz zemlje. U tekstu s nezgrapnim naslovom, „Uredba o bližem uređivanju načina vršenja policijskih ovlašćenja policijskih službenika granične policije i dužnostima lica koje prelazi državnu granicu“,³⁸ navedeni su dokumenti i drugi dokazi koje granična policija ima pravo da traži od državljana Srbije, pored uobičajenih putnih isprava. U njih spadaju i bilo koji dokument koji opravdava svrhu puta, kao što su pozivna pisma, vaučeri ili rezervacije i povratne karte, kao i dokazi o posedovanju dovoljno sredstava za izdržavanje, u skladu sa svrhom putovanja. Navedeno je da se taj zakon donosi radi „zaštite interesa Republike Srbije i njenih građana, odnosno sprečavanja zloupotrebe bezviznog režima Evropske unije prema Republici Srbiji“.³⁹

U svom komentaru, šef Odeljenja za odnose sa javnošću Vlade Srbije, izjavio je da Vlada Srbije procenjuje da će taj zakon sprečiti zloupotrebu sistema azila i bezviznog putovanja u zemlje EU.⁴⁰

U intervjuu za srpske dnevne novine Novosti, šef Odeljenja granične policije, Nenad Banović, koji predsedava i Komisijom za praćenje bezviznog režima, objasnio da se ta kontrola prevashodno odnosi na osobe koje putuju u Nemačku, Luksemburg, Belgiju, Italiju i Francusku, ali ne i na one koje putuju u Grčku.⁴¹

37 Vesti online, Ako nemate dovoljno para policija ne pušta u inostranstvo, 13.05.11, <http://www.vesti-online.com/Vesti/Hronika/136979/Ako-nemate-dovoljno-para-policija-ne-pusta-u-inostranstvo>

38 Službeni glasnik Republike Srbije, Uredba o bližem uređivanju načina vršenja policijskih ovlašćenja policijskih službenika granične policije i dužnostima lica koje prelazi državnu granicu, br. 39/2011, http://www.paragraf.rs/propisi/uredba_o_blizem_uredjivanju_nacina_vrsenja_policijskih_ovlascenja.html

39 Ibid., Član 1.

40 B92, Nema u EU bez potvrda i rezervacija, 2.06.11, http://f1.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2011&mm=06&dd=02&nav_category=12&nav_id=516230

41 Novosti, Zaustavljeni lažni azilanti, 19.05.11, <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.293.html:331148-Zaustavljeni-lazni-azilanti>

On je na sledeći način opisao metodologiju te kontrole: „Ako nam se učini da je neka osoba sumnjiva i da bi mogla da bude lažni azilant, utvrđujemo njen identitet. Proveravamo da li ima povratnu kartu i putno osiguranje, da li nosi dovoljnu količinu novca za boravak koji je planirala, obavljamo kratak intervju gde ide i koja je svrha putovanja.“⁴²

Osobama za koje se smatra da ne ispunjavaju navedene uslove, ne dozvoljava se da putuju. Prema izveštaju podnetom Evropskoj komisiji, u periodu od 24. februara 2011. do 15. oktobra 2011, 1.715 osoba je bilo sprečeno da napusti Srbiju, zato što „nisu ispunjavale uslove za odlazak iz zemlje“.⁴³

U izveštaju podnetom Evropskoj komisiji u oktobru 2011, Vlada Srbije je najavila nova ovlašćenja svoje granične policije. U skladu s tim, granična policija Srbije bila bi ovlašćena da „ispita svakog za koga se sumnja da pokušava da traži lažni azil u EU“.⁴⁴

Srpske vlasti su naglasile da ta kontrola neće biti usmerena na bilo koju posebnu grupu. U maju 2011, tadašnji zamenik premijera Srbije i ministar za evropske integracije, Božidar Đelić, rekao je da će se granična kontrola obavljati bez diskriminacije, tako što se će svakome postavljati ista pitanja.⁴⁵ Istog meseca, tadašnji zamenik premijera Srbije i ministar unutrašnjih poslova, Ivica Dačić, oštro je odgovorio na prigovor jednog novinara, koji je kritikovao efikasnost tih mera, tako što mu je uzvratio pitanjem: „Da li treba da se ponašamo rasistički ili nacistički? Da li treba da izvedemo četvoro Roma iz autobusa i da im kažemo: 'Vi ste Romi i (prema tome) ne možete da putujete?'“⁴⁶

Toj izjavi, međutim, protivreče druge izjave, koje ukazuju da su Romi, zajedno sa Albancima s juga Srbije, koji su identifikovani kao oni koji najčešće

42 Ibid.

43 Report on measures taken and planned by the Commission for monitoring the visa free regime of travel with EU aimed at reducing the number of asylum seekers, October 2011 (Izveštaj o merama Komisije za praćenje bezviznog režima putovanja sa zemljama EU, planiranim i preduzetim radi smanjivanja broja tražilaca azila, oktobar 2011; engleski prevod dobijen zahvaljujući ljubaznosti vlade Srbije; nap. autorke).

44 Isa Intel, Asylum seekers may cost Serbia EU visa liberalization, 10.05.11, <http://www.isaintel.com/2011/05/10/asylum-seekers-may-cost-serbia-eu-visa-liberalization/>

45 RTV, Đelić: Vladine mere smanjile broj zahteva za azil, 18.05.11, http://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/djelic-vladine-mere-smanjile-broj-zahteva-za-azil_254419.html

46 B92, Dačić: Nećemo postupati rasistički, 6.05.11 (video), http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2011&mm=05&dd=06&nav_category=12&nav_id=510567

„zloupotrebljavaju bezvizni režim“ sa EU, glavne mete te kontrole.⁴⁷ Ivica Dačić je 8. maja 2011. srpskim medijima saopštio da „niko ko dolazi iz tih sredina neće moći da izađe iz zemlje ako nema povratnu kartu i obezbeđena sredstva za boravak, kao i ako se ne zna razlog njihovog putovanja“.⁴⁸

„Srešćemo se sa predstavnicima lokalnih vlasti i romskih i albanskih zajednica i objasniti im da ti ljudi neće dobiti azil (u EU) i da oni mogu da nanesu štetu celoj zemlji u pogledu vizne liberalizacije.“

„Niko ko dolazi iz tih sredina neće moći da izađe iz zemlje ako nema povratnu kartu i obezbeđena sredstva za boravak, kao i ako se ne zna razlog njihovog putovanja.“

Ivica Dačić, tadašnji zamenik premijera i ministar unutrašnjih poslova

Srpski dnevni list Večernje Novosti je 1. decembra 2011. pisao o tome kako je srpska granična policija sprečila jednu romsku porodicu da se ukrca u avion za Geteborg, gde su išli zbog svadbe. Prema ocu porodice, prvo im je rečeno da je 1.500 evra koje su nosili dovoljno, ali da nemaju povratne karte. Kada se pokazalo da imaju povratne karte, rečeno im je da nemaju dovoljno novca.⁴⁹

U oktobru 2010, srpska granična policija na graničnom prelazu Preševo, vratila je grupu makedonskih Roma koja je putovala u kombiju. Prema članu romske NVO iz Štipa, koji se nalazio u toj grupi, granični policajci su stavili ulazne i izlazne pečate u njihove pasoše i poželeti im srećan put. Nisu mogli da izađu iz Srbije prema EU. Romi tvrde da su hteli da posete rođake u Nemačkoj i Austriji.⁵⁰ Srpske dnevne novine Blic su pisale da je srpska policija dobila informaciju od svojih nemačkih kolega da ti Romi žele da zatraže azil

47 Videti, na primer, izjavu šefa Granične policije Srbije, Nenada Banovića, po kojoj je većina tražilaca azila iz Vojvodine romskog ili albanskog etničkog porekla. (Tanjug, Oštra kontrola lažnih azilanata, 10.03.11, <http://www.politika.rs/vesti/najnovije-vesti/Ostra-kontrola-laznih-azilanata-u-Srbiji.lt.html>)

48 Tanjug, Interior minister announces stricter border control, 8.05.11, http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2011&mm=05&dd=08&nav_id=74223

49 Večernje Novosti, Sa aerodroma Nikola Tesla vraćeni Romi, 1.12.11, <http://www.novosti.rs/vesti/beograd.74.html:355921-Sa-aerodroma-Nikola-Tesla-vraceni-Romi>

50 Nova Makedonija, Ромите ќе ја затвораат границата со Србија, 21.10.10, <http://www.novamakedonija.com.mk/NewsDetail.asp?vest=10211010488&id=9&prilog=0&setIzdanie=22113>; AL, Македонските Роми непожелни во Србија, , 21.10.10, <http://daily.mk/makedonskite-romi-nepozhelni-vo-srbija?forward=430140>

u Nemačkoj.⁵¹ Prema Evropskom centru za prava Roma (ERRC), jedan romski muškarac je posle toga podneo žalbu administrativnom sudu u Beogradu. U maju 2012. slučaj je i dalje bio na čekanju.⁵²

Pokazalo se i da je porodica koju je srpski ministar unutrašnjih poslova naveo kao primer zloupotrebe bezviznog režima bila romskog porekla: „Imali smo romsku porodicu na aerodromu Beograd koja je Wizz Airom išla za Malme, u Švedsku. Kada smo ih pitali gde idu, nisu znali detaljno da nam kažu; kada smo ih pitali koliko planiraju da ostanu, oni su ćutali, a karta u jednom pravcu je bila jedan od indikatora da će zloupotrebiti slobodu putovanja... (i zato) su vraćeni sa graničnog prelaza zbog neispunjavanja uslova za izlazak iz zemlje“, izjavio je šef srpske Granične policije, Nenad Banović, za srpski nedeljnik Vreme.⁵³

Oduzimanje putnih isprava

U maju 2011, nekoliko članova vlade Srbije najavilo je da vlada razmatra mogućnost privremenog oduzimanja putnih isprava odbijenih tražilaca azila ili da se tim osobama ne izdaju novi pasoši. Za vreme posete Luksemburgu, zamjenik premijera Srbije i ministar unutrašnjih poslova, Ivica Dačić, objasnio je da je svrha tih mera sprečavanje ponavljanja zahteva za odobravanje azila.⁵⁴

Drugom prilikom, Dačić je izjavio kako će njegovo ministarstvo „tražiti mišljenje EU o tome da li je moguće uvesti restriktivnije zakone“. Dodao je da bi te mere mogle uključivati i „privremeno oduzimanje pasoša, u periodu od jedne do dve godine, licima koja ih zloupotrebljavaju.“⁵⁵

51 Blic, Pojačana kontrola granice zbog novog talasa azilanata iz Srbije ka EU, 19.10.11, <http://www.blic.rs/Vesti/Tema-Dana/212628/Pojacana-kontrola-granice-zbog--novog-talasa-azilanata-iz-Srbije-ka-EU>

52 European Roma Rights Centre (ERRC), Serbia: EU Enlargement Programme 2012 ERRC report (submission to the European Commission), May 2012, <http://www.errc.org/cms/upload/file/ecprogress-serbia-2012.pdf>

53 Vreme, Kad evropska kriza izgleda kao blagostanje, 26.05.11, <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=992408>

54 Europaforum, Nicolas Schmit et Ivica Dačić ont fait part de leur volonté que Luxembourg et Serbie poursuivent leur coopération “dans un esprit parfaitement européen“ pour lutter contre l’afflux de demandeurs d’asile en provenance de Serbie, 5.05.12, <http://www.europaforum.public.lu/fr/actualites/2011/05/schmit-serbie/index.html>

55 Tanjug, MUP to create database on asylum seekers, 08.05.11, http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2011&mm=05&dd=11&nav_id=74280

U jednom dokumentu podnetom Evropskoj komisiji, vlada Srbije je izjavila da Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije „proglašava ništavnim i nevažećim pasoše svih osoba koje su ih dobile od nadležnih vlasti Republike Srbije, a koje su, u proceduri primene Sporazuma o readmisiji, pred kompetentnim stranim vlastima izjavile da ne poseduju pasoše.“⁵⁶

„Ako nam se učini da je neka osoba sumnjiva i da bi mogla da bude lažni azilant, utvrđujemo njen identitet. Proveravamo da li ima povratnu kartu i putno osiguranje, da li nosi dovoljnu količinu novca za boravak koji je planirala, obavljamo kratak intervju gde ide i koja je svrha putovanja.“

Nenad Banović, šef Komisije za praćenje vizne liberalizacije

Prema istom dokumentu, Ministarstvo unutrašnjih poslova će razmotriti i privremeno oduzimanje pasoša tzv. lažnih azilanata, kao i usvajanje dodatnih mera koje bi trebalo da im onemoguće odlazak iz Srbije.⁵⁷ Slične izjave su dali i drugi predstavnici srpske države.⁵⁸

Srpski dnevni list *Novosti* je u jednom članku naveo kako se jedan član Zakona o putnim ispravama, koji predviđa mogućnost oduzimanja tih dokumenata, ako su oni izdati na osnovu lažnih informacija, može primeniti i na takozvanu zloupotrebu vizne liberalizacije od strane „lažnih tražilaca azila“.⁵⁹ Te novine su opisale kako se etnički Albanci sa Kosova masovno registruju u opštinama u južnoj Srbiji, samo zato da bi dobili srpske putne isprave.⁶⁰

Zbog preporuke Evropske komisije o sprečavanju „lažnih promena boravišta sa Kosova“,⁶¹ Romi sa Kosova, koji su proterani iz tog regiona, imaju

56 Report on measures taken and planned by the Commission for monitoring the visa free regime of travel with EU aimed at reducing the number of asylum seekers, October 2011. (videti f. 43)

57 Isa Intel, Asylum seekers may cost Serbia EU visa liberalization, 10.05.11, <http://www.isaintel.com/2011/05/10/asylum-seekers-may-cost-serbia-eu-visa-liberalization/>

58 Večernje Novosti, Dačić: Za izlaz iz zemlje – novac, povratna karta, osiguranje, 23.05.11, <http://www.politika.rs/rubrike/tema-dana/DacicZa-izlaz-iz-zemlje-novac-povratna-karta-osiguranje.lt.html>

59 Novosti, Zaustavljeni lažni azilanti, 19.05.11, <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.293.html:331148-Zaustavljeni-lazni-azilanti>

60 Ibid.

61 European Commission, Commission staff working paper: Report on the post-visa liberalisation monitoring for the Western Balkan countries in accordance with the Commission Statement of 8 November 2010, SEC 2011 (695) final, 30.05.2011, str. 11, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/11/st10/st10997.en11.pdf>

sve više teškoća u registrowanju u Srbiji ili u dobijanju srpskih pasoša.⁶² Prema podacima UNHCR, neki proterani Romi, Aškali i kosovski Egipćani, bili su proizvoljno sprečeni da promene svoje adrese i da se registruju u Srbiji.⁶³

Ostale mere

U maju 2011, šef Granične policije, Nenad Banović, u intervjuu za srpski dnevni list *Novosti*, izjavio je da će tražioci azila biti sudski kažnjavani.⁶⁴

Parlament Srbije je 17. novembra 2011. usvojio niz amandmana na zakon o prebivalištu i boravištu građana,⁶⁵ koji potiče još iz vremena Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Taj zakon je imao i član po kojem su jugoslovenski državljani bili obavezni da se pre napuštanja zemlje jave nadležnim vlastima, ako su planirali boravak duži od 60 dana. Novi zakon je taj period produžio na više od 90 dana.⁶⁶ Osobama koje ne ispune obavezu da se prijave pre putovanja i posle povratka, preti kazna od 10.000 to 50.000 dinara, odnosno od 85 do 430 evra.⁶⁷

Prema Regionalnom centru za manjine, sa sedištem u Beogradu, taj član se selektivno primenjuje na Rome, koji su podneli zahteve za azil u nekoj državi članici EU i koji su po povratku bili ispitivani i kažnjavani.⁶⁸

62 Informacija dobijena od romskih izbeglica sa Kosova, koje žive u Makedoniji.

63 Navedeno prema: U.S. Department of State: Bureau of Human Rights, Democracy and Labour: Country Reports on Human Rights Practices for 2011: Serbia, June 2012, http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?dynamic_load_id=186402

64 *Novosti*, Zaustavljeni lažni azilanti, 19.05.11, <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.293.html:331148-Zaustavljeni-lazni-azilanti>

65 Službeni glasnik RS, Zakon o prebivalištu i boravištu građana, br. 42/1977 i 25/1989, <http://www.informer.co.rs/docs/zakon-o-previvalistu-i-boravistu-gradjana.pdf>

66 Službeni glasnik RS, Zakon o prebivalištu i boravištu građana, br. 87/2011, http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_prebivalistu_i_boravistu_gradjana.html

67 *Ibid.*, Član 27, paragraf 5.

68 „Eine der neulich anwendenden Maßnahmen ist die Wiederbelebung der Bestimmung, nach der jeder für mehr als 60 Tage dauernde Auslandsaufenthalt bei der Polizei angemeldet werden muss. Problematisch ist, dass diese Bestimmung sich ausschließlich auf die Angehörigen der Roma-Nationalminderheit bezieht, die Asyl in einem der EU-Länder beantragt hatten.“ („Naime, jedna od mera koja je počela da se primenjuje je i reaktiviranje odredbe kojom se nalaže prijava svakog boravka u inostranstvu dužeg od 60 dana nadležnoj policijskoj stanici. Ono što je problematično jeste da se ova odredba primenjuje isključivo na građane romske nacionalnosti koji su tražili azil u nekoj od zemalja

Početak 2012, ministar pravde je predložio uvođenje novog člana, 350a, u Kazneni zakon, koji se odnosi na „Omogućavanje zloupotrebe ostvarivanja prava u stranoj državi“. Takvo delo bi se kažnjavalo zatvorom u trajanju od tri meseca do osam godina. Predlog je podnet Parlamentu na razmatranje, ali zbog parlamentarnih izbora nije ušao u skupštinsku proceduru.⁶⁹

Mere protiv prevoznčkih kompanija

Vlada Srbije je u maju 2011. najavila usvajanje amandmana na Krivični zakon, koji se bavi organizovanjem ilegalne migracije.⁷⁰ Svrha te reforme je „uvođenje krivičnog dela zbog kojeg će fizička ili legalna lica, kao što su turističke agencije, koja se pojavljuju kao organizatori putovanja lažnih tražilaca azila u državama članicama EU, snositi krivičnu odgovornost i biti adekvatno kažnjavana, novčano ili zabranom poslovanja, ali i zatvorskom kaznom, u trajanju od 3 do 5 godina.“⁷¹

U maju 2011, šef Granične policije, Nenad Banović, izjavio je, u intervjuu za srpski dnevni list *Novosti*, da se vlada već dogovorila sa EU oko uvođenja novog krivičnog dela, koje se odnosi na lica koja podstiču ljude da traže azil ili organizuju putovanja, dok će tražioci azila biti sudski kažnjavani.⁷²

Evropske unije. Selektivno primenjivanje pravnih propisa, i to ono koje je usmereno ka samoj jednoj etničkoj zajednici, ne samo da erodira vladavinu prava, nego pokazuje da država ne zazire od institucionalne diskriminacije jedne grupe svojih građana/ki.“) Regional Minority Centre, *Die Visaliberalisierung und das Asylrecht – Verletzungen der Rechte von Roma-Frauen und –Männer als Asylbewerber_innen*, Belgrade 2012, str. 19, http://www.ggua.de/fileadmin/downloads/Rueckkehrer_Reisefreiheit/Die_Visaliberalisierung_und_das_Asylrecht_RCM_Vorabfassung_Deutsch_Juli_2012.pdf

69 Predlog zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, Član 350a „Omogućavanje zloupotrebe ostvarivanja prava u stranoj državi“: „(1) Ko u nameri da sebi ili drugom pribavi kakvu korist, vrši ili organizuje transport, prebacivanje, prihvatanje, smeštaj, skrivanje ili na drugi način omogućava da državljanin Srbije lažnim prikazivanjem ugroženosti njegovih ljudskih prava i sloboda, u stranoj državi zatraži sticanje političkih, socijalnih, ekonomskih ili drugih prava, kazniće se zatvorom od tri meseca do tri godine.“, <http://www.zakon.co.rs/predlog-zakona-o-izmenama-i-dopunama-krivicnog-zakonika.html>

70 B92, Đelić: Potrebni podaci o azilantima, 7.05.11, http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2011&mm=05&dd=07&nav_category=11&nav_id=510708

71 Report on measures taken and planned by the Commission for monitoring the visa free regime of travel with EU aimed at reducing the number of asylum seekers, October 2011 (videti f. 43)

72 *Novosti*, Zaustavljeni lažni azilanti, 19.05.11, <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.293.html:331148-Zaustavljeni-lazni-azilanti>

U dokumentu podnetom Evropskoj komisiji u oktobru 2011, vlada Srbije je najavila uvođenje amandmana na Krivični zakon, kojim bi se „organizovanje ilegalne migracije reklasifikovalo kao posebno kriminalno delo“.⁷³

Šef srpske Granične policije, Nenad Banović, izjavio je, 21. decembra 2011, da je granična policija sprovela kontrolu više od 40 prevozničkih kompanija i privatnih prevoznika koji organizuju transport u EU, i da pri tom nije pronašla nijedan dokaz o navodno organizovanom karakteru traženja azila.⁷⁴

Informativne kampanje

Srpske vlasti su organizovale i opsežnu informativnu kampanju. Prema izveštaju vlade, širom Srbije je distribuirano 300 plakata i 20.000 letaka, kojima se javnost obaveštava da „vizna liberalizacija ne podrazumeva pravo na rad, neograničeni boravak i politički azil u EU.“⁷⁵

Prema istom izveštaju, plakati su uglavnom bili postavljeni na policijskim stanicama, naročito na jugu Srbije i drugim mestima koja su identifikovana kao glavna mesta porekla takozvanih lažnih azilanata.⁷⁶ Informativni leci su bili distribuirani i na graničnim prelazima sa Mađarskom i Hrvatskom, kao i na beogradskom i niškom aerodromu.

Dodatne informacije su distribuirane preko medija. Prema predsedniku Komisije za praćenje, Nenadu Banoviću, članovi Komisije su govorili u lokalnim medijima i objašnjavali da zloupotreba bezvизnog režima neće samo imati ozbiljne posledice po državu, već i po one koji ga zloupotrebljavaju.⁷⁷

Prema jednom vladinom dokumentu iz oktobra 2011, srpske vlasti su pripremile video spot, koji objašnjava da je zloupotreba bezvизnog režima krivično delo. Taj spot je emitovan preko državne televizije.⁷⁸

73 Isa Intel, Asylum seekers may cost Serbia EU visa liberalization, 10.05.11, <http://www.isaintel.com/2011/05/10/asylum-seekers-may-cost-serbia-eu-visa-liberalization/>

74 Vlada Republike Srbije, Srbiji ne preti opasnost od ukidanja vizne liberalizacije, 21.12.11, <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=165038>

75 Report on measures taken and planned by the Commission for monitoring the visa free regime of travel with EU aimed at reducing the number of asylum seekers, October 2011, (videti f. 43)

76 Ibid.

77 BETA, Banović: Bevizni režim nije ugrožen, 26.02.12, <http://www.beta.rs/default.asp?tip=article&kategorija=vestidana&ida=2658363&id=&ime=>

78 op. cit.

Prilikom potpisivanja protokola o readmisiji sa Nemačkom, u martu 2011, ministar unutrašnjih poslova, Ivica Dačić, najavio je pokretanje kampanje za informisanje javnosti, koja potencijalnim tražiocima azila poručuje da se „ta avantura ne isplati“ i da pravo na azil nije „ekonomska već politička kategorija“.⁷⁹

Srpske vlasti su distribuirale i poster sledeće sadržine:

„Lažni tražioci azila rizikuju sve
Izgubiće finansijsku pomoć
Biće deportovani nazad (u Srbiju)
Biće im zabranjeno putovanje u EU na određeno vreme.“

Pored toga, srpske vlasti su distribuirale informacioni materijal, naročito na graničnim prelazima i u onim oblastima koje su identifikovane kao glavni izvor „lažnih tražilaca azila“.⁸⁰

Ta kampanja je naročito bila usmerena na određene nacionalne manjine, na Rome i Albance sa juga Srbije, koji, prema vladi Srbije, čine 95 procenata

⁷⁹ B92, Serbia and Germany ink readmission protocol, 30.03.11, http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2011&mm=03&dd=30&nav_id=73510

⁸⁰ Report on measures taken and planned by the Commission for monitoring the visa free regime of travel with EU aimed at reducing the number of asylum seekers, October 2011, (videti f. 43)

ukupnog broja tražilaca azila.⁸¹ Članovi vlade Srbije, naročito tadašnji ministar unutrašnjih poslova, Ivica Dačić, uzastopno su se sretali s predstavnicima tih zajednica i pozivali ih da ne traže azil u inostranstvu. Povodom tradicionalnog romskog prolećnog praznika, 8. maja 2011, Dačić je upozorio Rome da će ugroziti nacionalne i državne interese Srbije ako budu tražili azil u inostranstvu.⁸²

Srpska informativna agencija Tanjug, prenela je 8. maja 2011. da će Dačić posetiti romske i albanske zajednice da bi im objasnio kako im neće biti odobren azil u EU i da bi, ako to pokušaju, mogli ugroziti celu zemlju, kada je reč o liberalizaciji viznog režima. „Niko ko dolazi iz tih sredina neće moći da izađe iz zemlje ako nema povratnu kartu i obezbeđena sredstva za boravak, kao i ako se ne zna razlog njihovog putovanja“, rekao je Dačić.⁸³

U decembru 2011. Dačić je imao još jedan sastanak sa predstavnicima romske zajednice, na kojem im je poručio da će tražioci azila izazvati probleme za celu državu i povećati ozlojeđenost prema Romima.⁸⁴

„Rekli smo ljudima da neće dobiti ekonomski azil kojem se nadaju... da će imati ozbiljne materijalne posledice, ako odu tamo i zatraže azil. Biće vraćeni o sopstvenom trošku u mesta iz kojih su došli.“

Vitomir Mihajlović, Predsednik Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine

Predstavnici tih zajednica, konkretno romske, bili su uključeni u kampanju informisanja javnosti. U oktobru 2010, Nacionalni savet romske nacionalne manjine saopštio je, posle sastanka sa državnim sekretarom Belgije, Melchiorom Watheletom, da će „svaki pokušaj traženja azila... biti strogo

81 Videti, na primer, izjavu tadašnjeg zamenika premijera Srbije i ministra unutrašnjih poslova, Ivica Dačića, prilikom sastanka sa Komesarkom Cecilijom Malmström; Vlada Republike Srbije, Srbiji ne preti ukidanje vizne liberalizacije, 30.03.11, <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=165038>

82 Srpska Vlada, Dačić pozvao građane romske nacionalne manjine da ne traže azil u zemljama EU, 9.05.11, <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=152496>, i: Blic, Dačić pozvao Rome da ne traže azil u EU, 8.05.11, <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/252583/Dacic-pozvao-Rome-da-ne-traze-azil-u-EU>

83 Tanjug, Interior minister announces stricter border control, 08.05.11, http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2011&mm=05&dd=08&nav_id=74223

84 Vesti online, Dačić: Oštrijom kontrolom protiv lažnih azilanata, 14.12.11, <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/187334/Dacic-Ostrijom-kontrolom-protiv-laznih-azilanata>

kažnjen, a (takve osobe) vraćene po kratkom postupku.⁸⁵ U maju 2011, predsednik Saveta, Vitomir Mihajlović, izjavio je u intervjuu za nacionalnu TV RTS, da će njegova kancelarija upotrebiti sve svoje kanale za informisanje Roma da im neće biti odobren azil u inostranstvu, da zbog toga mogu snositi materijalne konsekvence i da će biti vraćeni o sopstvenom trošku.⁸⁶

Prinudni povratak

Posle zaključenja sporazuma o readmisiji sa EU, Srbija je potpisala protokole „o implementaciji Sporazuma između Evropske unije i Republike Srbije o readmisiji osoba koje neovlašćeno borave u državama članicama EU“, s nekoliko država članica EU. Do kraja 2011. potpisano je dvanaest takvih sporazuma, a očekuje se zaključenje sporazuma s još deset država članica EU.⁸⁷ Pored toga, Srbija je potpisala dodatne bilateralne sporazume o readmisiji sa susednim zemljama,⁸⁸ kao i sa Bugarskom,⁸⁹ Rumunijom⁹⁰ i Maltom.⁹¹

85 Politika online; Savet Roma: Svaki pokušaj traženja azila biće strogo kažnjen, 28.10.10, <http://www.politika.rs/vesti/najnovije-vesti/Savet-Roma-Svaki-pokusaj-trazenja-azila-bice-strogo-kaznjen.lt.html>

86 RTS, Manje siromašnih, manje i azilanata, 12.05.11, <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/Dru%C5%A1tvo/890382/Manje+siroma%C5%A1nih,+manje+i+azilanata.html>

87 Komesarijat za izbeglice Republike Srbije: e-mail odgovor na upit Chachipe, od 8. juna 2011. Taj spisak uključuje Austriju, Bugarsku, Estoniju, Francusku, Nemačku, Veliku Britaniju, Mađarsku, Italiju, Maltu, Slovačku, Sloveniju i Rumuniju. U maju 2012, protokol o implementaciji sa zemljama Beneluksa i dalje je čekao na potpis (Secrétariat général du Benelux: Le Benelux informe le Monténégro, 31.05.12, <http://www.benelux.int/fr/sg/actualiteit.asp?ID=354>)

88 Srbija je 29. aprila 2010. potpisala bilateralni sporazum o readmisiji sa Albanijom, a 4. oktobra 2010. sa Makedonijom. SETimes, Albanija i Srbija potpisale sporazum o readmisiji, 1.05.10, http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/sr_Latn/features/setimes/newsbriefs/2011/05/01/nb-04; RTV, Sporazum o readmisiji sa Makedonijom, 4.10.10, <http://www.naslovi.net/2010-10-04/rtv/sporazum-o-readmisiji-sa-makedonijom/2021685>

89 Tanjug, Srbija i Bugarska potpisale sporazum o readmisiji, 16.09.11, <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/277430/Srbija-i-Bugarska-potpisale-sporazum-o-readmisiji>

90 Tanjug, Serbia, Romania sign agreement on readmission, 9.06.11, http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2011&mm=06&dd=09&nav_id=74822

91 Tanjug, Dačić i Borg potpisali protokol o readmisiji, 2.07.10, http://www.pressonline.rs/sr/vesti/vesti_dana/story/124058/Da%C4%8Di%C4%87+i+Borg+potpisali+Protokol+o+readmisiji.html

Prilikom potpisivanja protokola o readmisiji sa Nemačkom, ministar unutrašnjih poslova Srbije je objasnio da taj protokol omogućava hitnu deportaciju ilegalnih emigranata iz Nemačke u Srbiju, i da je cilj te mere smanjivanje broja takvih slučajeva.⁹²

Evropska komisija je primetila da je ministar unutrašnjih poslova Srbije „pružio uveravanja svim državama članicama EU da će odgovoriti na sve zahteve za readmisiju vlasnika novih biometrijskih pasoša Srbije u roku od 48 sati“. Evropska komisija je primetila da je to „mnogo brže od perioda propisanog zakonom“.⁹³

Prema podacima Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije, u Srbiju je tokom 2010. prinudno vraćeno približno 4.000 osoba.⁹⁴ Prema izveštaju podnetom Evropskoj komisiji, u periodu od 1. januara do 1. septembra 2011, prinudno je vraćeno 3.520 državljana Srbije.⁹⁵ Šef Granične policije Srbije, Nenad Banović, izjavio je, 21. decembra 2011, da je do 1. novembra vraćeno 3.222 od ukupno 3.878 tražilaca azila.⁹⁶

„Uvešćemo evidenciju, jer je uglavnom reč o ljudima koji idu iz zemlje u zemlju i traže azil. Da ne bi došli na spisak, najveći broj lažnih azilanta odustaje od zahteva nekoliko dana pre donošenja odluke.“

Ivica Dačić, tadašnji zamenik premijera i ministar unutrašnjih poslova

Jedan pomoćnik iz vladine kancelarije za izbeglice izjavio je 20. aprila 2012, da je od početka godine, 548 osoba deportovano nazad u Srbiju.⁹⁷ De-

92 B92, Serbia and Germany ink readmission protocol, 30.03.11, http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2011&mm=03&dd=30&nav_id=73510

93 European Commission, Commission staff working paper: Report on the post-visa liberalisation monitoring for the Western Balkan countries in accordance with the Commission Statement of 8 November 2010, SEC 2011 (695) final, 30.05.11, str. 16, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/11/st10/st10997.en11.pdf>

94 BETA, Dačić: Visa liberalisation is not in jeopardy, 23.02.11, <http://77.46.136.66/videoDet-e.aspx?galID=40879>

95 Report on measures taken and planned by the Commission for monitoring the visa free regime of travel with EU aimed at reducing the number of asylum seekers, October 2011, (videti f. 43)

96 Vlada Republike Srbije: Srbiji ne preti opasnost od ukidanja vizne liberalizacije, 21.12.11, <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=165038>

97 MRS, Zbrinjavanje povratnika u postupku readmisije, 20.04.12, <http://glassrbije.org/%C4%8Dlanak/zbrinjavanje-povratnika-u-postupku-readmisije>

portovani su uglavnom Romi, ali i Srbi i pripadnici drugih etničkih manjina.⁹⁸ Srpski dnevni list *Novosti* pisao je da „mnogi koji su prinudno vraćeni, posle nekog vremena ponovo odlaze, u potrazi za hlebom“.⁹⁹

Predstavnici vlade Srbije su često tražili od evropskih vlada da dostave imena tražilaca azila, što je bilo odbijeno na osnovu propisa o zaštiti privatnih podataka.¹⁰⁰

U maju 2011, ministar unutrašnjih poslova Srbije, Ivica Dačić, najavio je da će srpske vlasti formirati bazu podataka o osobama koje su vraćene u Srbiju, u skladu sa sporazumima o readmisiji. Ukazao je na značaj tog koraka, s obzirom na činjenicu da su tražioci azila „uglavnom (ljudi) koji idu iz zemlje u zemlju i traže azil. Da ne bi došli na spisak, najveći broj lažnih azilanata odustaje od zahteva nekoliko dana pre donošenja odluke“.¹⁰¹ Podaci koje je objavio EUROSTAT pokazuju da se skoro petina zahteva za odobravanje azila povlači pre donošenja odluke.¹⁰²

Osobe koje se u Srbiju vraćaju preko beogradskog aerodroma, registruju se u kancelariji za readmisiju, na samom aerodromu. Prema lokalnom službeniku, nadležnom za readmisiju, osobe koje se prinudno vraćaju retko kada traže pomoć, iz straha od sankcija.¹⁰³

Članovi Vlade Srbije su od država članica EU tražili i da izdaju zabranu putovanja odbijenim tražiocima azila i prinudno vraćenim emigrantima. Na jednom sastanku, za vreme takozvanog Salcburškog foruma, zamenik premijera i tadašnji ministar unutrašnjih poslova Srbije, Ivica Dačić, rekao je da

98 Prema podacima Vladine Kancelarije za izbeglice, 1.606 državljana Srbije je prinudno vraćeno u Srbiju tokom 2011, najviše iz Nemačke (685) i Švedske (549), za kojima slede Švajcarska (165), Belgija (58) i Danska (54). Od tog broja, 1.249 su se izjasnili kao Romi, 207 kao Srbi, 48 kao Muslimani, a 41 kao Albanci. (ibid.)

99 *Novosti*, Readmisija: U Srbiju vraćeno 9.000 ljudi, 19.10.11, <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.69.html:349961-Readmisija-U-Srbiju-vraceno-9000-ljudi>

100 B92, Đelić: Potrebni podaci o azilantima, 7.05.11, http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2011&mm=05&dd=07&nav_category=11&nav_id=510708

101 B92, MUP to create database on asylum seekers, 11.05.11, http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2011&mm=05&dd=11&nav_id=74280

102 Od 3.475 aplikacija iz 2009, 985 je bilo povučeno; od 15.420 zahteva, tokom 2010. povučeno je 2.285; a od 11.520 zahteva iz 2011, povučeno je 2.146. Proračuni autorke, na osnovu podataka EUROSTAT.

103 BETA, Za tri meseca u Vranju registrovano 106 vraćenih azilanata, 13.05.11, <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/253540/Za-tri-meseca-u-Vranju-registrovano-106-vracenih-azilanata>

tzv. lažni azilanti neće hteti da idu u zemlje u kojima rizikuju privremenu ili stalnu zabranu ulaska.¹⁰⁴

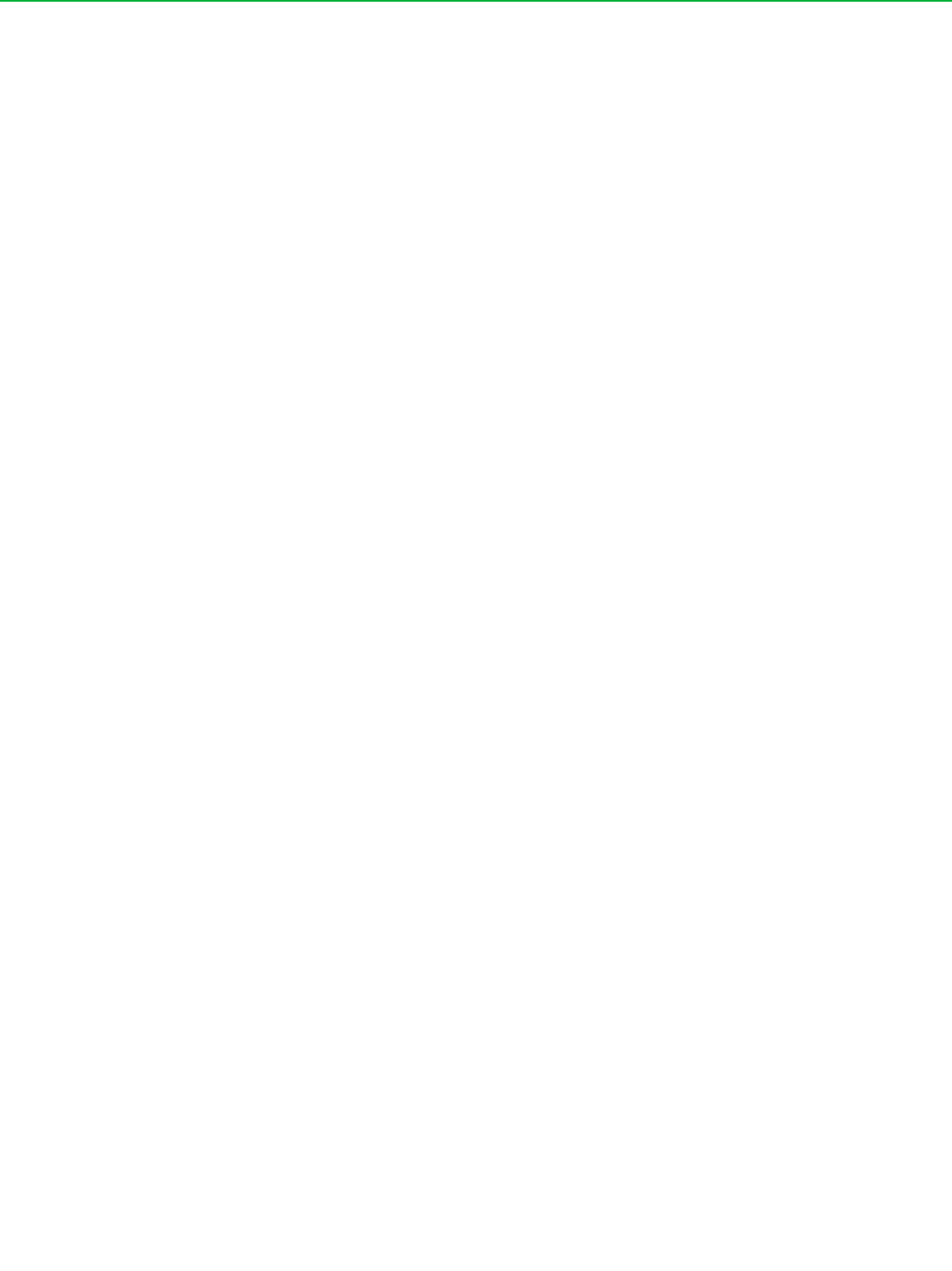
U govoru pred Odborom za spoljne poslove Evropskog parlamenta, zamjenik premijera za evropske integracije, Božidar Đelić, rekao je i da Srbija pozdravlja najavljene promene šengenskih pravila i „direktivu o vraćanju“.¹⁰⁵ U aprilu 2012, Ministarstvo unutrašnjih poslova izdalo je opširno saopštenje o tome kako je Švedska usvojila direktivu EU o vraćanju, po kojoj prinudno vraćeni emigranti rizikuju zabranu ulaska u periodu od jedne do pet godina.¹⁰⁶

30. jun 2012.

104 BETA, Dačić: EU da zabrani ponovni ulazak lažnih azilanata, 16.11.11, <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/180089/Dacic-EU-da-zabrani-ponovni-ulazak-laznih-azilanata>

105 Directive 2008/115/EC of the European Parliament and Council on common standards and procedures in Member States for returning illegally staying third-country nationals, also return directive sets out common standards and procedures for the return of third-country nationals who are staying on the territory of the European Union without an authorisation. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:0107:EN:PDF>

106 Telegraf, Švedska od 1. maja vraća odbijene azilante iz Srbije, 19.04.12, <http://www.telegraf.rs/vesti/172321-svedska-od-1-maja-vraca-odbijene-azilante-iz-srbije>; FoNet, Švedska vraća azilante u Srbiju, 19.04.12, <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/318100/Svedska-vraca-azilante-u-Srbiju>; BETA, MUP: Švedska od 1. maja primenjuje direktivu o azilantima, 19.04.12, http://www.pressonline.rs/sr/vesti/vesti_dana/story/215598/MUP%3A+%C5%A0vedska+od+1.+maja+primenjuje+direktivu+o+azilantima.html

BIOGRAFIJE

Chachipe a.s.b.l. je nevladina organizacija za prava Roma sa sedištem u Luksemburgu. Chachipe je osnovana početkom 2008. godine na osnovu informativnog sajta o situaciji Roma na Kosovu. Chachipe se bavi pre svega Romima na Balkanu i bivšoj Jugoslaviji i pitanjama azila i migracija, ali takođe i borbom protiv anticiganizma. Organizacija radi na nivou evropskih institucija koje informiše o kršenju prava Roma u Evropi i traži njihovu intervenciju povodom zaštite prava Roma. Vebsajt organizacije je: <http://romarights.wordpress.com>

Cornelia Ernst je bila poslanica saksonskog parlamenta od 1998. do 2009, zatim od 2001. do 2009, predsedavajuća PDS-a i kasnije DIE LINKE-a u Saksoniji, a od 2009. poslanica je Evropskog parlamenta. Polja interesovanja uključuju unutrašnju politiku, posebno pitanja vezana za migracije, azil, kontrole na granicama, građanske slobode i zaštitu podataka. Takođe, aktivno je uključena u rad na pitanjima vezanim za rod i romsku populaciju, kao i na pitanjima regionalnog razvoja i kohezione politike. Prvi put se zainteresovala za pitanja azila i migracije kada su početkom 90-ih izbeglice sa Balkana stigle u Saksoniju.

Andreas Guidi je završio osnovne studije stranih jezika i književnosti na Univerzitetu u Milanu, Italija. Trenutno je na postdiplomskim studijama istorije i sociologije na Osteuropa Institut na Freie Universität u Berlinu. Radio je kao povremeni istraživač-saradnik u kancelariji Rosa Luxemburg Stiftung za jugoistočnu Evropu u Beogradu, tokom marta i aprila 2012.

Vladan Jeremić je studirao istoriju umetnosti na Filozofskom fakultetu i magistrirao umetnost na Univerzitetu umetnosti u Beogradu 2004. Od 2010. godine radi kao projektni organizator Rosa Luxemburg Stiftung kancelarije za jugoistočnu Evropu.

Lorenz Krämer je završio filozofiju i političke nauke. Od 2010. radi kao politički savetnik Cornelia Ernst u Evropskom parlamentu, gde se njegov rad fokusira na pitanja migracija i azila, kontrole na granicama, osnovnih prava i zaštite podataka.

Manuela Kropp je asistentkinja poslanice Evropskog parlamenta. U svom radu se fokusira na regionalne integracije i pitanjima sa kojima se suočava romska populacija u Evropskoj uniji.

Dejan Marković je bio odbornik Skupštine grada Beograda od 2000. do 2004. godine i savetnik u Kancelariji za ljudska i manjinska prava Vlade Srbije od 2007. do 2008. Tokom 2011. godine je bio regionalni sekretar za Balkan, Evropskog romskog foruma mladih – Ternype, a trenutno je projektni koordinator Romskog edukativno kreativnog centra u Beogradu.

Anna Striethorst je istraživačica u briselskoj kancelariji Rosa Luxemburg Stiftung. Između ostalog, radi na pitanjima demokratije i zaštite manjina u okviru EU i njenih spoljnih odnosa.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

314.15.045(4-672EY)(082)

314.151.3.054.7(=214.58)(082)

OD migracije do deportacije : prilozi za analizu politike protiv romskih migranata i migrantkinja u Evropi = From Migration to Deportation : contribution to the analysis of the policy against Roma migrants in Europe / urednik, editor Vladan Jeremić ; [fotografije, photos Vladan Jeremić, Rena Rädle ; prevod, translation Aleksa Golijanin, Milica Jeremić]. - Beograd : Rosa Luxemburg Stiftung, Regionalna kancelarija za jugoistočnu Evropu = Belgrade = Rosa Luxemburg Stiftung, Regional Office for Southeast Europe, 2012 (Beograd : Pekograf). - 95, 97 str. : fotogr. ; 21 cm

Nasl. str. prištampanog engl. prevoda: From Migration to Deportation.
- "Publikacija 'Od migracije do deportacije - Prilozi za analizu politike protiv romskih migranata i migrantkinja u Evropi' nastala je u sklopu projekta i okruglog stola koje zajednički organizuju Romski edukativno kreativni centar i Rosa Luxemburg Stiftung kancelarija za jugoistočnu Evropu, pod naslovom 'Prava Roma povratnika u Srbiji - problemi, potrebe i rešenja', a koji se održava od 8-11. novembra 2012. godine u Beogradu." --> Impressum. - Tiraž 600. - Str. 7-9, 7-9: Predgovor, Foreward / Vladan Jeremić. - Biografije, Biographies: str. 94-95, 96-97. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-88745-03-1

1. Уп. ств. насл.

а) Европска унија - Имиграциона политика -
Зборници б) Роми - Миграције - Европа -
Зборници

COBISS.SR-ID 194551052

